

Antwoorden CPB op Kamervragen over de analyse van het coalitieakkoord

Vraag 1

Hoe wijzigt de koopkrachtsituatie wanneer de inflatie in 2022 3,5 procent bedraagt in plaats van 3 procent?

Antwoord op vraag 1

Het CPB heeft geen alternatieve beleidspakketten of maatregelen doorgerekend. In het algemeen geldt dat hogere inflatie op korte termijn bijna een-op-een doorwerkt in een lagere koopkracht. Een half procentpunt hogere inflatie zorgt daarmee ongeveer voor een half procentpunt lagere koopkracht. Na de eerste toename van de inflatie kunnen lonen echter gaan stijgen en nemen heffingskortingen en toeslagen toe, waardoor een deel van het negatieve koopkrachteffect weer ongedaan gemaakt wordt. Om een volledige raming op middellange termijn te maken van de koopkrachteffecten inclusief hogere inflatie moet dit soort doorwerkingen worden meegenomen. Een update van het economische beeld volgt in maart 2022 bij het Centraal Economisch Plan (CEP), samen met de verwerking van beleid van zowel het demissionaire kabinet als het coalitieakkoord.

Vraag 2

Wat zijn de gevolgen van het coalitieakkoord voor de vermogensongelijkheid?

Antwoord op vraag 2

Het CPB heeft geen model om de ontwikkeling van de vermogensongelijkheid als gevolg van beleid in de kabinetsperiode en verder in te kunnen schatten.

Vraag 3

Hoe ontwikkelt de hoogte van het Gemeentefonds zich de komende jaren en daarna? Krijgen gemeenten meer of minder te besteden?

Antwoord vraag 3

Het CPB maakt geen specifieke ramingen voor het gemeentefonds, maar voor het totaal van de mede-overheden. Het coalitieakkoord voorziet in een intensivering van het gemeente- en provinciefonds met 3,8 mld euro in 2025. Gemeentes kunnen meer besteden. Dit gaat deels samen met het uitbreiden van het takenpakket.

Vraag 4

Wat is de verwachte koopkrachtontwikkeling voor gepensioneerden in de komende vijf jaar? Hoeveel is hun koopkracht afgenomen ten opzichte van 2008? Hoeveel indexatie is nodig om de huidige koopkracht op het niveau van 2008 te brengen?

Antwoord op vraag 4

De mediane statische koopkrachtontwikkeling voor gepensioneerden in 2022 – 2025 is in de CPB-doorrekening van het coalitieakkoord inclusief basispad gemiddeld -0,4% per jaar. In dat basispad is de inflatie voor 2022 en 2023 bijgesteld op basis van de meest recente inflatieraming van De Nederlandsche Bank.

In de nieuwe macro-economische raming in het CEP van komende maart wordt ook de doorwerking van de laatste inflatieverwachtingen op onder meer de loonontwikkeling geraamd. Terugkijkend over een langere periode kan de mediane koopkrachtontwikkeling voor gepensioneerden worden beschreven met behulp van dynamische koopkrachtcijfers van het CBS. Voor gepensioneerden bedroeg deze in de periode 2008 – 2020 cumulatief -3,2%.¹ De inkomenssamenstelling van de huidige groep gepensioneerden wijkt sterk af van de groep gepensioneerden in 2008. Vanwege dit dynamische effect in de koopkrachtontwikkeling is niet te berekenen welke indexatie nodig zou zijn om de koopkracht van de huidige gepensioneerden op het niveau van 2008 te brengen.

Vraag 5

Welke besparing levert de ont koppeling van de AOW (Algemene Ouderdomswet) en WML (Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag) op?

Antwoord op vraag 5

In antwoord op deze vraag is het goed om eerst op te merken dat de AOW niet standaard ont koppeld wordt van het WML, de AOW wordt in de komende kabinetsperiode net als in het basispad geïndexeerd. In die zin is niet eenduidig dat van een besparing kan worden gesproken. Wel geldt dat de extra verhogingen van het WML (door de introductie van een uurloon en door het generiek verhogen van het WML met 7,5%) in 2024 en 2025 niet doorwerken in een hogere AOW en dat de AOW hier dus niet aan deze verhoging gekoppeld wordt. Het CPB heeft niet berekend wat het budgettaire beslag zou zijn wanneer de AOW, evenals de bijstand, wel gekoppeld zou worden aan de generieke verhoging van het WML (de 7,5%). Op basis van Kansrijk minimumloonbeleid kan, met enige voorzichtigheid, geschat worden dat dit zou leiden tot extra uitgaven van circa 2,3 mld euro.

Vraag 6

Kan het CPB aangeven in hoeverre de stijging van het accres, zeker na 2026, voor het Gemeentefonds voldoende is om stijgende kosten van gemeenten voor lonen, prijzen en de bevolkingsgroei op te vangen?

Antwoord op vraag 6

Met de ontwikkelingen van de lonen en prijzen wordt rekening gehouden in de berekening van het accres. De uitgaven van gemeenten na 2026 zijn in deze analyse niet specifiek geraamd. Het CPB kan niet beoordelen of het budget voldoende is voor de stijgende kosten van gemeenten. De mutatie van het accres vanaf 2026 is in het coalitieakkoord technisch lager vastgesteld. Dit zou een drukkend effect hebben op de inkomsten van de mede-overheden vanaf 2026. In de analyse van het CPB zijn de intensiveringen van het accres vanaf 2025 structureel verwerkt, zodat dit drukkende effect niet is meegenomen in de CPB-analyse.

Vraag 7

Kan het CPB aangeven of de totale financiële positie van gemeenten na 2026 verbetert of verslechtert ten opzichte van 2022-2025?

Antwoord op vraag 7

Het CPB heeft geen raming voor de periode na 2025 en maakt geen aparte raming voor de financiële positie van gemeenten, maar van alle mede-overheden gezamenlijk (hieronder vallen naast gemeentes onder andere ook provincies en waterschappen). Het coalitieakkoord bevat vanaf 2026 een verhoging van de opschalingskorting, een lagere extra bijdrage voor de jeugdzorg en een lager accres ten opzichte van 2025. Dit zou een drukkend effect hebben op de inkomsten van de mede-overheden. In de analyse van het CPB zijn de

¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2019/27/welvaart-van-gepensioneerden> beschrijft de ontwikkeling voor 2008 – 2011, CBS Statline <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83781NED/table?ts=1642069992683> voor 2012 – 2020

intensiveringen van het accres vanaf 2025 structureel, zodat dit drukkende effect niet is meegenomen in de CPB-analyse. Een verhoging van de opschalingskorting, lagere extra bijdrage voor de jeugdzorg en een besluit tot een lager accres is aan een volgend kabinet. Het zou kunnen dat bijvoorbeeld wordt besloten om, net als in de jaren 2020 en 2021, de opschalingskorting niet te verhogen.

Vraag 8

Hoeveel geld per inwoner was en is er beschikbaar voor een gemeente in 2019, 2022 en 2026?

Antwoord op vraag 8

Het CPB maakt geen specifieke ramingen voor het gemeentefonds, maar voor het totaal van de mede-overheden. Het CPB publiceert geen cijfers van het gemeentefonds per inwoner.

Vraag 9

Kan het CPB aangeven hoe haalbaar zij de extra doelstellingen voor gemeenten vindt, bijvoorbeeld als het gaat om de woningbouwimpuls, klimaatopgaven en op het gebied van het openbaar bestuur, met de huidige voorgestelde middelen?

Antwoord op vraag 9

Er is niet geanalyseerd of de gegeven doelen haalbaar zijn met dit budget. Op dit moment is nog niet concreet uitgewerkt hoe de verschillende maatregelen worden vormgegeven en wat de exacte taakverdeling is tussen de gemeentes en de andere lagen van de overheid. De bijbehorende bedragen zijn taakstellend ingeboekt.

Vraag 10

Kan het CPB aangeven welke begrotingsgevolgen voor gemeenten in de komende bestuursperiode voortvloeien uit de maatregelen dat de opschalingskorting niet wordt afgeschaft maar opgeschort, er bezuinigingsmaatregelen op de jeugdzorg gepland staan en het accres in 2026 niet dezelfde stijging volgt als de reserveringen voor kostenstijgingen van het Rijk?

Antwoord op vraag 10

De genoemde maatregelen in het coalitieakkoord zouden vanaf 2026 een drukkend effect hebben op de inkomsten van de gemeenten. Het CPB kan niet aangeven welke begrotingsgevolgen dit zou hebben voor gemeenten. Het coalitieakkoord bevat vanaf 2026 een verhoging van de opschalingskorting, een lagere extra bijdrage voor de jeugdzorg en een lager accres ten opzichte van 2025. Dit zou een drukkend effect hebben op de inkomsten van de mede-overheden. In de analyse van het CPB zijn de intensiveringen vanaf 2025 structureel, zodat dit drukkende effect niet is meegenomen in de CPB-analyse. De begrotingen voor 2026 en verder zijn aan een volgend kabinet. Het zou kunnen dat bijvoorbeeld wordt besloten om, net als in de jaren 2020 en 2021, de opschalingskorting niet te verhogen.

Vraag 11

In hoeverre acht het CPB het mogelijk dat gemeenten aan hun wettelijke taken op het gebied van jeugdzorg kunnen voldoen met de geplande middelen en maatregelen?

Antwoord op vraag 11

Er wordt 3,4 mld euro geïntensiveerd in het gemeente- en provinciefonds, zie maatregel CA_393_a. Dit bedrag is taakstellend overgenomen uit de budgettaire bijlage van het coalitieakkoord. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij zorg. Dit is een intensivering van 0,8 mld euro in Wmo/jeugdzorg. Het CPB heeft niet onderzocht of gemeenten hiermee aan hun wettelijke taken op het gebied van jeugdzorg kunnen voldoen.

Vraag 12

Kunt u aangeven of u de doelstellingen op het gebied van digitalisering haalbaar acht als dit wordt afgezet tegen de middelen die hiervoor beschikbaar zijn?

Antwoord op vraag 12

Het CPB heeft in de analyse van het coalitieakkoord niet geanalyseerd of de uitgaven voldoende zijn om de beoogde doelen van digitalisering te behalen.

Vraag 13

Kunt u de koopkracht voor 2022 op basis van de recente cijfers (DNB december) weergeven?

Antwoord op vraag 13

In de doorrekening van het coalitieakkoord is de gemiddelde mediane koopkrachtmutatie per jaar over de periode 2022-2025 weergegeven, voor alle huishoudens is dit 0,0% per jaar. Er is geen uitsplitsing naar jaren gemaakt. De volgende koopkrachtraming voor het individuele jaar 2022 is te vinden in het komende Centraal Economisch Plan.

Vraag 14

Kunt u aangeven of de extra toegezegde middelen voor de politie leiden tot extra agenten (operationeel personeel) en/of de haalbaarheid van de doelstelling van één wijkagent op 5000 inwoners die 80 procent van de tijd in de wijk kan zijn?

Antwoord vraag 14

De intensivering van het budget van de politie zal naar verwachting leiden tot extra werkgelegenheid bij de politie. In welke mate dit leidt tot extra agenten hangt mede af van de concrete invulling van de maatregel. In hoeverre de doelstelling voor wijkagenten kan worden gehaald is niet onderzocht.

Vraag 15

Kunt u in een tabel/figuur de lasten van dit coalitieakkoord vergelijken met die van de partijen die het afgelopen jaar hun verkiezingsprogramma hebben laten doorrekenen?

Antwoord op vraag 15

Zie het antwoord op vraag 101.

Vraag 16

Kunt u voor de stapsgewijze verhoging van gas in de energiebelasting aangeven hoe de verdeling van lasten tussen gezinnen en bedrijven wordt bepaald? Kunt u aangeven waarom er is geabstraheerd van de interactie-effecten? En kunt u in theoretische zin aangeven wat de verwachting is van de interactie en eventuele gedragseffecten?

Antwoord op vraag 16

De verdeling van de lasten tussen gezinnen en bedrijven in de energiebelasting wordt bepaald aan de hand van zogenoemde jaarlijkse sleutels per verbruikschijf voor gas (m³) of elektriciteit (kWh). Deze sleutels worden berekend aan de hand van de gemeten verdeling van het energieverbruik (van gezinnen en bedrijven) op basis van data van het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS) en de geprognosticeerde toename van het energieverbruik (door gezinnen en bedrijven) op basis van de Klimaat- en Energieverkenning van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).

Op dit moment zijn niet alle maatregelen die de energiebelasting beïnvloeden concreet uitgewerkt, waardoor het voor de budgettaire inschatting van individuele maatregelen niet mogelijk was de interactie-effecten in kaart te brengen. Deze gedetailleerde uitwerking is bovendien bepalend voor de omvang van interactie-effecten. Waar maatregelen concreet zijn uitgewerkt, is bij de budgettaire inschatting reeds rekening gehouden met gedragseffecten.

Vraag 17

Wat is de Gini-coëfficiënt voor vermogensongelijkheid? Mocht u niet in staat zijn deze weer te geven, bent u voornemens deze wel weer te geven in de toekomst?

Antwoord op vraag 17

Volgens het CBS bedraagt de Gini-coëfficiënt voor vermogensongelijkheid 0,761 in 2020.² Zie ook het antwoord op vraag 2. Vermogensongelijkheid is een complex onderwerp, onder meer vanwege de vermogensontwikkeling gedurende de levensloop, zodat de Gini-coëfficiënt geen compleet beeld geeft. In het rapport van het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) vermogensverdeling, waar het CPB ook aan meewerkt, zullen verschillende aspecten van de vermogensverdeling nader worden beschreven.

Vraag 18

Kunt u aangeven wat de Gini-coëfficiënt voor inkomensongelijkheid is als de WML-verhoging niet wordt meegenomen?

Antwoord op vraag 18

De wml-verhoging is in de CPB-doorrekening meegenomen als integraal onderdeel van het maatregelenpakket in het coalitieakkoord. Er is geen variant zonder deze verhoging doorgerekend. Interactie-effecten tussen de verschillende maatregelen in het pakket zorgen er bovendien voor dat het in beeld brengen van het geïsoleerde effect van een enkele maatregel op de Gini-coëfficiënt niet informatief is.

Vraag 19

Tot welk niveau aanvullend pensioen heeft de verhoging van de ouderenkorting geen zin – m.a.w. tot welk inkomensniveau is er een verzilveringsprobleem met betrekking tot de verhoging van de ouderenkorting?

Antwoord op vraag 19

Verzilveringsproblematiek ontstaat als het totale recht op heffingskortingen – ouderen hebben niet alleen recht op ouderenkorting, maar ook op bijvoorbeeld algemene heffingskorting – groter is dan het totaal te betalen bedrag aan inkomstenbelasting. Daardoor kunnen deze gepensioneerden een verhoging van de ouderenkorting niet verzilveren. Voor gepensioneerden speelt dat bij een bruto-inkomen van minder dan 17.000-20.000 euro. Door bijvoorbeeld aftrekposten of recht op andere heffingskortingen kan het bruto-inkomen tot waar de verzilveringsproblematiek speelt enigszins variëren.

Vraag 20

Indien de AOW niet was ontkoppeld, met hoeveel euro per maand zou de AOW zijn gestegen de komende regeerperiode?

Antwoord op vraag 20

Zie antwoord op vraag 58.

² Zie <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2021/48/parade-van-pen-de-vermogensverdeling-in-2020>

Vraag 21

In hoeverre is de verzilveringsproblematiek met betrekking tot het verhogen van de ouderenkorting meegenomen in het bepalen van de Gini-coëfficiënt?

Antwoord op vraag 21

Het CPB heeft in de doorrekening rekening gehouden met de verzilveringsproblematiek van de ouderenkorting bij de bepaling van de Gini-coëfficiënt.

Vraag 22

Wat betekent het ontkoppelen van de AOW en het verhogen van de ouderenkorting voor mensen die geen volledige AOW-opbouw hebben?

Antwoord op vraag 22

Een onvolledige AOW-opbouw heeft geen invloed op de hoogte van de ouderenkorting. Omdat de AOW niet meestijgt met de incidentele verhoging van het Wettelijk minimumloon, zal ook de AOW-uitkering van iemand zonder volledige AOW-opbouw niet meestijgen met deze verhoging.

Vraag 23

Met hoeveel, in eurocenten, wordt het minimumuurloon per jaar verhoogd?

Antwoord op vraag 23

Het minimumuurloon wordt in 2024 met 42 eurocent verhoogd bovenop de indexatie in het basispad, en in 2025 met nog eens 44 eurocent.

Vraag 24

Wat houdt de maatregel "Uitboeken reservering fiscale ruimte 3e en 2e pijler gelijkmaken" in?

Antwoord op vraag 24

De premieaftrekmogelijkheden in de derde pijler worden gelijk gemaakt aan de tweede pijler. Na het verschijnen van het nieuwe pensioenakkoord is een voorlopige inschatting van deze maatregel gemaakt, die vervalt nu er meer invulling is. Het vervallen van de eerdere reservering is verwerkt in de maatregel 'Uitboeken reservering fiscale ruimte 3e en 2e pijler gelijkmaken' (DEM_117) en de invulling is verwerkt in de maatregel 'Fiscale ruimte 3e en 2e pijler gelijkmaken' (DEM_118).

Vraag 25

Klopt het dat 75 procent van de gepensioneerden er de komende kabinetsperiode in koopkracht op achteruit gaan?

Antwoord op vraag 25

Het 75e percentiel in de boxplot van de statische koopkrachtontwikkeling van de gepensioneerden over de gehele kabinetsperiode (inclusief basispad) geeft 0,0% weer. Dat betekent inderdaad dat 75% van de gepensioneerden naar verwachting een gemiddelde jaarlijkse koopkrachtontwikkeling van 0,0% of minder heeft. Hierbij zijn de gevolgen van wijzigingen in de persoonlijke situatie van gepensioneerden, zoals een verandering van huishoudsamenstelling, buiten beschouwing gelaten.

Vraag 26

Met hoeveel gaat een paar in de bijstand er jaarlijks op achteruit door de versnelde afbouw van de dubbele algemene heffingskorting in de bijstand?

Antwoord op vraag 26

Zie antwoord op vraag 34.

Vraag 27

Hoe hoog is de jonggehandicaptenkorting nu, en hoe hoog is deze na halvering? Wie komen er in aanmerking voor de jonggehandicaptenkorting? Wat betekent de halvering voor de koopkracht van een jonggehandicapte?

Antwoord op vraag 27

De jonggehandicaptenkorting is een heffingskorting voor mensen die een Wajong-uitkering ontvangen of recht hebben op ondersteuning bij het vinden van werk volgens de Wet Wajong. Daarnaast kan de jonggehandicaptenkorting niet ontvangen worden door mensen die ouderenkorting krijgen. De jonggehandicaptenkorting zou zonder de maatregelen uit het coalitieakkoord 816 euro zijn in 2025, maar door de maatregelen in het coalitieakkoord wordt de jonggehandicaptenkorting 415 euro in 2025. Het mediane inkomenseffect voor huishoudens die door deze maatregel een koopkrachtverandering ervaren is -1,4%.

Vraag 28

Klopt het dat alleenverdieners er in dit pakket (inclusief basispad) op achteruit gaan, terwijl tweeverdieners en alleenstaanden in ieder geval nog op 0 blijven?

Antwoord op vraag 28

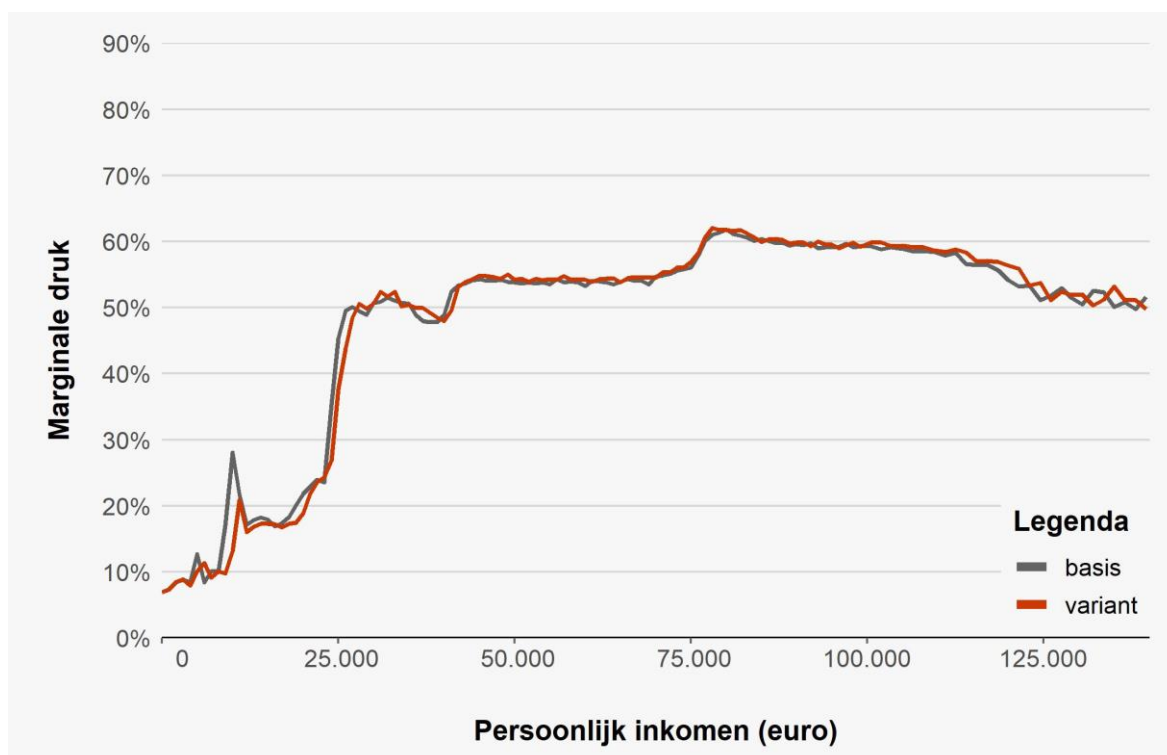
De doorsnee alleenverdiener heeft een statische koopkrachtontwikkeling (inclusief basispad) van -0,2% gemiddeld per jaar en gaat er naar verwachting inderdaad in koopkracht op achteruit. Er is sprake van spreiding onder alleenverdieners: het 75^e percentiel ligt op 0,1%. Dat betekent dat 25% van de alleenverdieners er ten minste 0,1% gemiddeld per jaar op vooruit gaat. De mediane koopkrachtontwikkeling van tweeverdieners en alleenstaanden is 0,0%. Hierbij zijn de gevolgen van wijzigingen in de persoonlijke situatie van huishoudens, zoals een verhuizing of verandering van baan, buiten beschouwing gelaten. Het effect van dergelijke wijzigingen is vaak een groter dan de statische koopkrachtontwikkeling.

Vraag 29

Op welke wijze veranderen de aanpassingen aan de arbeidskorting, de ouderenkorting en tariefmaatregelen de marginale druk?

Antwoord op vraag 29

In onderstaande figuur is de marginale druk voor alle huishoudens in 2025 op het mlt-basispad bij de Macro Economische Verkenningen (basis) en na de beleidspakketten van het coalitieakkoord en het demissionaire kabinet (variant) weergegeven. De verschillen in de marginale druk tussen beide situaties zijn beperkt, met uitzondering van de piek rond 12.500 euro die iets lager ligt bij het pad inclusief beleid van het demissionair kabinet en het coalitieakkoord.

Vraag 30

Kunt u aangeven of de lijst met niet-meegenomen maatregelen bij dit coalitieakkoord gemiddeld, langer of korter is dan bij andere doorrekeningen in de afgelopen 20 jaar?

Antwoord op vraag 30

Dit is niet aan te geven, omdat het CPB dergelijke informatie niet bijhoudt. De lijst met niet-meegenomen maatregelen in paragraaf 2.5 van de notitie is ook niet uitputtend.

Vraag 31

Hebben de informateurs voor het verzoek van de Kamer verzocht of geïnformeerd of een CPB-doorrekening mogelijk was? Kunt u schetsen welk contact is geweest tussen de informateurs en het CPB?

Antwoord op vraag 31

Bij de start van de kabinetsformatie (maart 2021) heeft het CPB contact gehad met het bureau van de kabinetsformatie, om aan te geven hoeveel tijd er nodig zou zijn voor een eventuele doorrekening. Daarna is er geen contact meer geweest met de (in)formateurs over een doorrekening, tot de doorgeleiding van het verzoek van de Kamer op 17 december. Wel is CPB-directeur Pieter Hasekamp op 25 mei, 30 juni en 26 oktober

door de informateur(s) uitgenodigd. De inbreng en de presentaties die bij die gelegenheden zijn gegeven zijn te vinden op website van het CPB.³

Vraag 32

Wat betekent een procentpunt verhoging van de rente voor de staatsschuldprojectie?

Antwoord op vraag 32

Zie antwoord op vraag 70.

Vraag 33

Was, om de doorrekening te maken, een duidelijkere invulling van maatregelen nodig uit het coalitieakkoord (terwijl de formerende partijen al klaar waren)? Kunt u aangeven wat vanuit het CPB de voorkeur heeft: een doorrekening na afronding van het coalitieakkoord, of gedurende de onderhandelingen? Welk advies zou u geven aan de volgende formatie op dit punt?

Antwoord op vraag 33

De doorrekening is gebaseerd op de budgettaire bijlage bij het coalitieakkoord; waar nodig en mogelijk is nadere toelichting gevraagd aan het ministerie van Financiën. In het algemeen geldt dat concretisering van maatregelen behulpzaam is in het doorrekenen, maar dat beleidsvoornemens in de formatiefase nu eenmaal een beperkte detaillering kennen. Ook bij eerdere regeerakkoorden was het voor doorrekening noodzakelijk om diverse aannames te maken. Het CPB beschouwt de voorkeuren van de formerende partijen hier als leidend, en heeft geen voorkeur voor een volgorde.

Vraag 34

Kunt u voor de bijstand het basispad en de aanpassingen in het coalitieakkoord weergeven? En hierbij een opsplitsing maken tussen de WML-verhoging en de afbouw van de dubbele heffingskorting?

Antwoord op vraag 34

Onderstaande tabel toont de ex ante hoogte van de bijstand in 2025 met uitsplitsing van de betreffende maatregelen. Dit is exclusief de versnelde groei van het wettelijk minimumloon vanwege de macro-economische doorwerking van het maatregelenpakket. Door de versnelde afbouw van de dubbele algemene heffingskorting in het referentieminimumloon neemt de hoogte van de bijstand na 2025 sneller af ten opzichte van het basispad plus wml-verhoging totdat de volledige afbouw is bereikt.

	Basispad (in 2025, prijzen 2025)	Na wml-verhoging (in 2025, prijzen 2025)	Na wml-verhoging en versnelde afbouw dubbele ahk (in 2025, prijzen 2025)
Netto bijstand alleenstaande (per jaar)	€ 13.770	€ 14.450	€ 14.210
Netto bijstand per paar (per jaar)	€ 19.670	€ 20.640	€ 20.230

Vraag 35

Kunt u aangeven wat de werkgelegenheid was in het basispad, zonder nieuw beleid?

³ <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Notitie-Economische-aandachtspunten-kabinetformatie.pdf>, <http://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/Presentatie-formatietafel-30-6-2021%20%281%29.pdf> en <http://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Presentatie-Formatietafel-26-oktober-2021.pdf>.

Antwoord op vraag 35

Wat betreft de periode 2022-2025 is de totale werkgelegenheids groei in uren in het basispad gemiddeld 0,8% per jaar, waarvan de werkgelegenheids groei bij bedrijven gemiddeld 0,9% per jaar is (zie tabel 1.5 in <http://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Notitie-Analyse-economische-en-budgettaire-effecten-coalitieakkoord.pdf>). In de verzamelde bijlagen bij de actualisatie van de middellangetermijnverkenning (MLT) van afgelopen september is de totale werkgelegenheids groei in gewerkte uren per jaar terug te vinden (zie <https://www.cpb.nl/macro-economische-verkenning-mev-2022>). Voor de groei in de structurele werkgelegenheid in uren geldt dat het jaar waarin het structurele werkgelegenheidseffect wordt bereikt per maatregel verschilt, maar dat dit meestal binnen tien jaar is. In het basispad groeit de structurele werkgelegenheid in uren de komende 10 jaar met 4,8%.

Vraag 36

Wat is het koopkrachtbeeld bij verhoging van de ouderenkorting met 100 euro? Hoeveel euro zou de ouderenkorting omhoog moeten om het koopkrachtbeeld voor ouderen op 0 te krijgen?

Antwoord op vraag 36

Het CPB heeft geen alternatieve pakketten doorgerekend. In de Memorie van toelichting⁴ op de begroting 2017 van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is het inkomenseffect van een verhoging van de ouderenkorting met 101 euro in 2017 gepresenteerd. Voor gepensioneerden met een inkomen tot 36.057 euro resulteerde dit toentertijd in een positief inkomenseffect van gemiddeld 0,4%.

Vraag 37

Wanneer bent u van plan een nieuwe middellangetermijnverkenning (MLT) te publiceren?

Antwoord op vraag 37

Bij het Centraal Economisch Plan, te verschijnen in maart, zal het CPB een actualisatie van de MLT maken, inclusief verwerking van beleidsvoornemens uit het coalitieakkoord.

Vraag 38

Hoe erg werd de decemberraming gemist bij deze doorrekening?

Antwoord op vraag 38

Wijzigingen in het onderliggende economisch beeld hebben in het algemeen geen grote gevolgen voor het effect van het beleidspakket, dus dat was geen groot gemis. Alleen op het punt van de tijdelijke lastenverlichting in 2022 in de energiebelasting speelde mee dat het demissionaire kabinet die nadrukkelijk heeft gekoppeld aan de opgelopen (energie)inflatie. Om die reden heeft het CPB ervoor gekozen om specifiek voor de koopkrachtberekeningen uit te gaan van de actuelere inflatieraming van De Nederlandsche Bank.

⁴ Zie <https://www.rijksfinancien.nl/memorie-van-toelichting/2017/OWB/XV/onderdeel/d17e57347>

Vraag 39

Kunt u een overzicht maken van de maatregelen die de lasten op kapitaal verhogen?

Antwoord op vraag 39

Paragraaf 4.2 van de analyse van de budgettaire en economische effecten van het coalitieakkoord toont op bladzijde 51 en 54 een overzicht van de lastenmaatregelen uit het coalitieakkoord die in de categorie 'vermogen en winst' vallen. De maatregelen die specifiek lastenverzwaringen betreffen zijn in de tabel hieronder opgenomen.

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring		2025
		<i>Lastenmutatie t.o.v. basispad, mld euro</i>
CA_325_b	Invoering OESO Pillar II en aanscherping CFC-regel in de vennootschapsbelasting	1,0
CA_325_c	Grondslagverbreding, aanpassing lage tarief en/of schijfgrens in de vennootschapsbelasting	0,0
CA_326	Invoeren belasting op werkelijk rendement vermogen	0,0
CA_327	Afschaffen leegwaardratio	0,1
CA_329	Afschaffen schenkingsvrijstelling eigen woning	0,0
CA_330_a, 330_b	Verhogen overdrachtsbelasting niet-eigenwoningen	0,4

Vraag 40

Waarom was het niet mogelijk de voorgestelde besparing in de jeugdzorg door te rekenen? Welke maatregelen zijn hiervoor aangeleverd?

Antwoord op vraag 40

Er is geen nadere specificatie bij het CPB aangeleverd. De extra beleidsmaatregelen met als doel besparing in de jeugdzorg zijn daarom niet in de doorrekening meegenomen. De voorstellen zijn onvoldoende uitgewerkt om de beoogde besparing te realiseren.

Vraag 41

Hoeveel moet er bespaard worden per jeugdzorgcliënt bij een structurele besparing van 500 miljoen euro?

Antwoord op vraag 41

De maatregelen uit het coalitieakkoord zijn niet nader gespecificeerd. De extra beleidsmaatregelen met als doel besparing in de jeugdzorg zijn daarom niet in de doorrekening meegenomen. Eventuele maatregelen grijpen verschillend in op verschillende groepen jeugdzorggebruikers. Er zijn grote verschillen naar achtergrond en intensiteit voor wat betreft jeugdzorggebruik. Het is daarom op voorhand, zonder concrete invulling, niet te bepalen om hoeveel jeugdzorgcliënten het gaat en wat het besparingspotentieel is. Een bijkomend punt is dat de middelen voor jeugdzorg via het Gemeentefonds lopen, en gemeenten beleidsvrijheid hebben hoe ze deze middelen aanwenden. Het is voor het CPB mede daarom niet na te gaan in welke mate de eventuele maatregelen tot een daadwerkelijke ombuiging in de jeugdzorg leiden.

Vraag 42

Hoe verandert de personeelsnorm door bij een herinterpretatie van het Kwaliteitskader Verpleeghuiszorg af te zien van de huidige norm (twee medewerkers op acht bewoners)?

Antwoord op vraag 42

Het kwaliteitskader wordt contextgebonden, waardoor de implementatie tussen verpleeghuizen kan verschillen. De bestaande personeelsnorm van twee medewerkers op acht bewoners wordt losgelaten. Het is daarmee niet mogelijk om aan te geven wat het effect is van de herinterpretatie op de personeelsnorm.

Vraag 43

Op welke manier zal de kwaliteit van zorg afnemen door af te zien van de personeelsnorm uit het Kwaliteitskader Verpleeghuiszorg?

Antwoord op vraag 43

De kwaliteit neemt af als gevolg van de diverse taakstellende ombuigingen bij de verpleeghuiszorg (maatregelen CA_390_a, CA_390_b, CA_390_c en CA_390_d in de doorrekening van het CPB). Het is niet mogelijk om het precieze effect van het schrappen van de personeelsnorm aan te geven, omdat het kwaliteitskader contextgebonden wordt (zie antwoord bij vraag 42).

Vraag 44

Klopt het dat er wordt afgezien van de Integrale Vergelijking Verpleeghuiszorg omdat de Integrale Vergelijking Verpleeghuiszorg minder logisch wordt als wonen en zorg gescheiden worden en er meer wordt ingezet op extramurale zorg?

Antwoord op vraag 44

Dit is mede afhankelijk van de concrete uitwerking van de maatregel scheiden wonen en zorg, deze uitwerking is echter nog onbekend. Het CPB weet niet welke overwegingen een rol hebben gespeeld bij de beslissing om de Integrale Vergelijking Verpleeghuiszorg te schrappen.

Vraag 45

Waar komt het verschil tussen de reeks voor het schrappen Integrale vergelijking verpleeghuiszorg in de doorrekening van het CPB (0,8 miljard euro in 2025 en 1,3 miljard euro structureel) en in de budgettaire bijlage van het coalitieakkoord (0,5 miljard euro in 2025 en 0,8 miljard euro structureel) vandaan?

Antwoord op vraag 45

De hoogte van de ombuiging wijkt af doordat het CPB het indirecte effect van het schrappen van de Integrale Vergelijking ook meeneemt, doordat de Integrale Vergelijking in het basispad van het CPB (De Macro Economische Verkenning 2022) in 2023 ingaat en doordat het CPB de bedragen heeft geactualiseerd op basis van het huidige basispad. Het indirecte effect van het schrappen van de Integrale Vergelijking bestaat uit de extra uitgaven aan verpleeghuiszorg door het wegvallen van de korting op de overige groei en de inkomenscomponent voor het verpleeghuisdeel van de Wlz-uitgaven (zie p. 6 van de MLT-zorg publicatie uit 2019, zie <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Middellangetermijnverkenning-zorg-2022-2025-nov2019.pdf>).

Vraag 46

Zijn er beleidsmaatregelen aangeleverd die de dekking voor het schrappen van de Integrale vergelijking verpleeghuiszorg kunnen verwezenlijken? Zo ja, welke zijn deze?

Antwoord op vraag 46

Hiervoor zijn geen maatregelen aangeleverd, maar het loslaten van de personeelsnorm uit het kwaliteitskader verpleeghuiszorg (zie antwoord op vraag 42) maakt een hogere maximaal mogelijke korting op de Wlz mogelijk. Deze maatregel is dan ook als een taakstellende ombuiging op de verpleeghuiszorg opgenomen.

Vraag 47

Welke randvoorwaarden en maatregelen ontbreken bij de toetsing van het basispakket Zwv op effectiviteit om de beoogde besparing mee te nemen in de doorrekening?

Antwoord op vraag 47

In Zorgkeuzes in Kaart 2020 worden verschillende varianten om de toetsing van het basispakket op effectiviteit te versterken geanalyseerd (zie maatregel 108). In die analyse wordt ook beschreven dat de uitvoerbaarheid onder andere afhankelijk is van diverse randvoorwaarden. In Zorgkeuzes in Kaart 2020 worden enkele van zulke randvoorwaarden geschetst (zie bijvoorbeeld pagina's 364 en 365). De huidige uitwerking van de maatregel van het coalitieakkoord is onvoldoende concreet. Daarom is de beoogde besparing niet meegenomen in de doorrekening.

Vraag 48

Waarom is de ingeboekte besparing van het stimuleren van anderhalvelijnszorg groter bij de CPB-doorrekening (-0,1 miljard euro) dan in de budgettaire bijlage van het coalitieakkoord (-0,05 miljard euro)?

Antwoord op vraag 48

De 0,1 mld euro is een afronding. Er is gerekend met een niet afgerond bedrag.

Vraag 49

Kunt u in een tabel de maatregelen naar lasten van betaler weergeven (gezinnen, bedrijven, buitenland)?

Antwoord op vraag 49

In de tabel hieronder worden de beleidsmatige lasten uitgesplitst naar groep.

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring		2025
<i>Lastenmutatie t.o.v. basispad, mld euro</i>		
Beleidsmatige lasten voor gezinnen		
CA_227_k	Verhogen WML (invoeren uurloon en generieke verhoging, gedeeltelijke koppeling minimumuitkeringen): effect op de arbeidskorting	0,0
CA_326	Invoeren belasting op werkelijk rendement vermogen	0,0
CA_327	Afschaffen leegwaardratio	0,1
CA_328	Verhogen heffingsvrij vermogen in box 3	-0,3
CA_329	Afschaffen schenkingsvrijstelling eigen woning	0,0
CA_330_a	Verhogen overdrachtsbelasting niet-eigenwoningen (gezinnen)	0,1
CA_331	Verhogen tabaksaccijns	0,5
CA_332	Afschaffen middelingsregeling	0,2
CA_333_a	Verhogen minimumtarief bieraccijns	0,0
CA_333_b	Verhoging verbruiksbelasting alcoholvrije dranken	0,3
CA_333_c	Uitzonderen mineraalwater in verbruiksbelasting alcoholvrije dranken	0,0
CA_334	Verhogen onbelaste reiskostenvergoeding	-0,4
CA_335_b	Doorwerking van Zvw-uitgaven op inkomensafhankelijke zorgpremies (gezinnen)	0,2
CA_336	Doorwerking van Zvw-uitgaven op nominale premies	1,1
CA_345_a	Verhogen eerstetariefschijf gas energiebelasting (gezinnen)	0,2
CA_346_a	Verlagen eerstetariefschijf elektriciteit energiebelasting (gezinnen)	-0,5
CA_347_a	Verhogen belastingvermindering energiebelasting (gezinnen)	-0,2
CA_351_b	Verhogen vliegbelasting (gezinnen)	0,1
CA_362_a	Verlagen grenzen arbeidskorting	0,0
CA_362_b	Verhogen arbeidskorting	-3,1
CA_362_c	Verhogen afbouwpercentage arbeidskorting	0,4
CA_363	Verhogen ouderenkorting	-0,7

CA_366	Verlagen schijfgrens box 1	0,2
CA_367	Halveren jonggehandicaptenkorting	0,1
CA_368	Aanpassen tarief eerste schijf	0,2
CA_369	Afbouwen inkomensafhankelijke combinatiekorting	0,1
Beleidsmatige lasten voor bedrijven		
CA_322	Versoepelen fiscale behandeling lenen uit eigen vennootschap	0,0
CA_324	Afbouwen zelfstandigenaftrek	0,3
CA_325_b	Invoering OESO Pillar II en aanscherping CFC-regel in de vennootschapsbelasting	1,0
CA_325_c	Grondslagverbreding, aanpassing lage tarief en/of schijfgrens in de vennootschapsbelasting	0,0
CA_330_b	Verhogen overdrachtsbelasting niet-eigenwoningen (bedrijven)	0,3
CA_335_a	Doorwerking van Zvw-uitgaven op inkomensafhankelijke zorgpremies (werkgevers)	0,4
CA_338	Aanpassen Aof-premie	0,0
CA_340_a	Afschaffen verhuurderheffing	-1,3
CA_342	Verhogen hogere tariefschijven energiebelasting	0,5
CA_343	Verlagen tweede- en derdetariefschijf elektriciteit ODE	-0,5
CA_344	Afschaffen vrijstellingen mineralogische en metallurgische procedés	0,1
CA_345_b	Verhogen eerste tariefschijf gas energiebelasting (bedrijven)	0,1
CA_346_b	Verlagen eerste tariefschijf elektriciteit energiebelasting (bedrijven)	-0,2
CA_347_b	Verhogen belastingvermindering energiebelasting (bedrijven)	0,0
CA_348	Beperken WKK-inputvrijstelling	0,1
CA_349	Afschaffen verlaagd tarief glastuinbouw	0,0
CA_350	Afschaffen vrijstelling bestelauto's bpm	0,4
CA_351_a	Verhogen vliegbelasting (bedrijven)	0,2
CA_352	Verhogen EIA-regeling	-0,1
CA_353	Verhogen MIA- en VAMIL-regeling	0,0
CA_354	Aanscherping CO ₂ -heffing industrie	0,0
Beleidsmatige lasten voor het buitenland		
CA_351_c	Verhogen vliegbelasting (buitenland)	0,2

Vraag 50

Waarom wijkt de intensivering in de CPB-doorrekening (0,6 miljard euro) af van de intensivering in de budgettaire bijlage van het coalitieakkoord (0,5 miljard euro) voor het gelijk houden van het eigen risico en andere vormgeving van het eigen risico voor medisch specialistische zorg?

Antwoord op vraag 50

Voor het berekenen van de budgettaire effecten van de maatregel heeft het CPB gebruik gemaakt van het eigenbetalingenmodel van het CPB (zie <https://www.cpb.nl/zorgkeuzes-in-kaart-2020#docid-160264>) en de aanpak gevolgd zoals beschreven bij maatregel 61 in Zorgkeuzes in Kaart 2020 (pagina 225, <https://www.cpb.nl/zorgkeuzes-in-kaart-2020>). Het CPB weet niet hoe de budgettaire reeks in het coalitieakkoord tot stand gekomen is.

Vraag 51

Wat zijn de kosten voor volledig koppelen van alle uitkeringen bij de generieke verhoging van 7,5 procent van het minimumloon?

Antwoord op vraag 51

Op basis van Kansrijk minimumloonbeleid⁵ kan, met enige voorzichtigheid, geschat worden dat volledige koppeling van alle uitkeringen bij een verhoging van het wettelijk minimumloon met 7,5% zou leiden tot extra uitgaven van circa 3,2 mld euro.

Vraag 52

Wat kost de volledige koppeling bij de bij de generieke verhoging van 7,5 procent specifiek voor de AOW?

Antwoord op vraag 52

Zie antwoord op vraag 5.

Vraag 53

Wat kost volledige koppeling specifiek voor de WIA-uitkering, ZW, WW en totaal voor de loongerelateerde uitkeringen?

Antwoord op vraag 53

Zie antwoord op vraag 130.

Vraag 54

Gaat het bij het ontkoppelen van de loongerelateerde uitkeringen van de generieke verhoging om de extra indexatie van de bestaande uitkeringen met 7,5 procent en om de indexatie van het maxdagloon, of raakt de ontkoppeling van de generieke verhoging de loongerelateerde uitkeringen ook nog op andere wijze en, zo ja, hoe?

Antwoord op vraag 54

Het gaat alleen om de twee genoemde effecten.

Vraag 55

Wordt de Toeslagenwet in het geval van een toeslag op een loongerelateerde uitkering wel gekoppeld aan de generieke verhoging van 7,5 procent?

Antwoord op vraag 55

Ja.

Vraag 56

Hoeveel mensen krijgen momenteel een WIA-uitkering 80-99? Bij een onderverdeling van deze groep in drie inkomenscategorieën (laag, midden, hoog), hoe is dan de verdeling in aantallen uitkeringen per inkomenscategorie? En hoe is de 'opbrengst' van het ontkoppelen van de loongerelateerde uitkeringen toe te schrijven aan welke inkomenscategorie? Hoeveel mensen krijgen momenteel een WIA-uitkering 35-80? Bij een onderverdeling van deze groep in drie inkomenscategorieën (laag, midden, hoog), hoe is dan de verdeling in aantallen uitkeringen per inkomenscategorie? En hoe is de 'opbrengst' van het ontkoppelen van de loongerelateerde uitkeringen toe te schrijven aan welke inkomenscategorie?

Antwoord op vraag 56

De eerste vraag is hoeveel mensen momenteel een WIA-uitkering 80-99 krijgen. In antwoord op deze vraag verwijzen we naar gegevens van het UWV ([uww-kwantitatieve-informatie-2020.pdf](https://www.uwv.nl/kwantitatieve-informatie-2020.pdf)). Hieruit blijkt dat in 2020

⁵ Zie <https://www.cpb.nl/kansrijk-arbeidsmarktbeleid-update-minimumloonbeleid>

ongeveer 147 dzd personen een WGA-uitkering ontvingen vanwege volledige arbeidsongeschiktheid en ongeveer 137 dzd personen een IVA-uitkering vanwege volledige en duurzame arbeidsongeschiktheid.

Verder wordt gevraagd hoeveel mensen WIA-uitkering 35-80 krijgen. In antwoord op deze vraag verwijzen we naar gegevens van het UWV ([uwv-kwantitatieve-informatie-2020.pdf](https://www.uwv.nl/over-uwv/rapporten/2020-01-01-uwv-kwantitatieve-informatie-2020.pdf)). Hieruit blijkt dat in 2020 ongeveer 65 dzd personen een WGA-uitkering ontvingen vanwege gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid.

Verder wordt gevraagd hoe, bij een onderverdeling van deze groepen in drie inkomenscategorieën (laag, midden, hoog), dan de verdeling is in aantallen uitkeringen per inkomenscategorie. En hoe de 'opbrengst' is van het ontkoppelen van de loongerelateerde uitkeringen toe te schrijven aan welke inkomenscategorie. In antwoord op deze vragen geldt dat het CPB geen separate analyses heeft gemaakt van de budgettaire effecten naar inkomenscategorie. Op deze vragen kunnen wij dus geen antwoord geven. Wel kunnen we aangeven dat het volledig koppelen van de loongerelateerde uitkeringen in de WIA aan de generieke verhoging van het WML van 7,5% (zie het antwoord op vraag 5) zou leiden tot een intensivering van 0,7 mld euro in 2025 (bedrag geschaald op basis van kansrijk minimumloonbeleid). Hierbij moet ten eerste opgemerkt worden dat de uitkering van de groep WGA 35-80 werklozen direct gekoppeld is aan het WML en daardoor wel automatisch meeloopt met de verhoging (0,04 mld euro). Verder geldt dat het hogere minimumloon er ook toe leidt dat een deel van de arbeidsongeschikten die na 2025 instromen een hogere (loongerelateerde) uitkering ontvangen.

Vraag 57

Hoeveel personen ontvangen AOW en hoeveel daarvan kunnen vanwege een te laag inkomen geen ouderenkorting verzilveren, hoeveel personen vanwege een te hoog inkomen en hoeveel kunnen voor minder dan 50 procent de extra voorgestelde ouderenkorting verzilveren en hoeveel personen voor meer dan 50 procent en minder dan 80 procent?

Antwoord op vraag 57

De (voorlopige) cijfers van het CBS (<https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/37789ksz>) wijzen uit dat er 3,6 miljoen personen zijn die een AOW-uitkering hebben ontvangen in november 2021. Daarvan kunnen ongeveer 1,2 miljoen personen niet het totaal aan heffingskortingen – waaronder de ouderenkorting – verzilveren. Dat zijn personen met een bruto-inkomen van minder dan 17.000-20.000 euro (zie ook het antwoord op vraag 19). Verzilveringsproblematiek hangt samen met een relatief beperkt betaald bedrag aan inkomstenbelasting in verhouding tot het totale recht op heffingskortingen. Dit komt daarom nauwelijks voor bij gepensioneerden met een hoger inkomen dan 20.000 euro.

Ongeveer 130.000 personen kunnen minder dan 50% van de voorgestelde verhoging van de ouderenkorting verzilveren. Nog eens 70.000 personen tussen de 50% en 80%.

Vraag 58

Hoe hoog zou de AOW, voor alleenstaanden en echtparen, zijn na het doorlopen van deze stappen als er wel gekoppeld wordt voor de 7,5 procent en hoe hoog als dat niet gebeurt?

Antwoord op vraag 58

De tabel hieronder toont de ex ante hoogte van de AOW in 2025 op basis van de doorrekening van het coalitieakkoord. Dit is exclusief de versnelde groei van het wettelijk minimumloon vanwege macro-economische doorwerking van het maatregelenpakket. Het CPB heeft geen additionele of alternatieve beleidspakketten doorgerekend. Daarom kunnen hier geen nauwkeurige bedragen worden gegeven voor de netto AOW met koppeling aan de incidentele wml-verhoging met 7,5%. Het laten doorwerken van de minimumloonverhoging met 7,5% op de AOW zou niet leiden tot een verhoging van de AOW met 7,5%,

vanwege de netto-netto koppeling. Uit eerdere berekeningen van het CPB⁶ is af te leiden dat de verhoging van de netto-AOW dan iets boven de 4% zou liggen.

	Zonder koppeling aan incidentele wml-verhoging
Netto-AOW alleenstaanden per maand (inclusief vakantiegeld) in 2025 (prijzen 2025)	€ 1230
Netto-AOW paren per maand (inclusief vakantiegeld) in 2025 (prijzen 2025)	€ 1757

Vraag 59

In welke mate leidt het ontkoppelen van de generieke verhoging van de AOW tot verschillende groeipaden van de AOW op (middel)lange termijn? Wat is de toename van de AOW bij een indexatie met 2 procent, voor alleenstaanden en echtparen, in jaar tien (2032) bij het wel koppelen aan de generieke verhoging van 7,5 procent en wat is die toename als er niet gekoppeld is aan de 7,5 procent?

Antwoord op vraag 59

Het CPB heeft geen alternatieve beleidspakketten doorgerekend, daarom kunnen hier geen nauwkeurige bedragen worden gegeven voor de hoogte van de AOW bij koppeling aan de generieke verhoging van 7,5% (zie ook het antwoord op vraag 58). In het algemeen werkt het wel of niet doorvoeren van een eenmalige verhoging proportioneel door op het bedrag in latere jaren.

Vraag 60

Hoeveel huishoudens kunnen de Ouderenkorting en de alleenstaande ouderenkorting (deels) niet verzilveren?

Antwoord op vraag 60

Zie de antwoorden op de vragen 57 en 19.

Vraag 61

In hoeverre neemt de armoede toe onder ouderen volgens de lage inkomensgrens (Centraal Bureau voor de Statistiek - CBS) en het niet-veel-maar-toereikendbudget (Sociaal en Cultureel Planbureau - SCP)?

Antwoord op vraag 61

Het CPB heeft de gevolgen van het coalitieakkoord op armoede niet doorgerekend.

Vraag 62

Hoeveel ziet een bijstandsgerechtigde terug van de 7,5 procent verhoging van de bijstandsuitkering na de versnelde afbouw van de dubbele algemene heffingskorting?

Antwoord op vraag 62

Zie antwoord op vraag 34.

Vraag 63

Staan de niet-indexering van 2023 en de gedeeltelijke niet-indexering van de kinderbijslag nog steeds in de begroting?

⁶ Zie Keuzes in Kaart 2022-2025 (<https://www.cpb.nl/keuzes-in-kaart-2022-2025>).

Antwoord op vraag 63

In het basispad van de CPB-doorrekening van het coalitieakkoord wordt de kinderbijslag in 2023 inderdaad niet geïndexeerd, en in 2024 gedeeltelijk geïndexeerd. In 2022 (maatregel coalitieakkoord) en vanaf 2025 (basispad) wordt de kinderbijslag wel volledig geïndexeerd.

Vraag 64

Hoeveel gaan gepensioneerden erop achteruit als gevolg van het ontkoppelen van de AOW-uitkering van het minimumloon?

Antwoord op vraag 64

Zie het antwoord op vraag 58.

Vraag 65

Hoeveel kost het om de AOW-koppeling met het minimumloon in stand te houden?

Antwoord op vraag 65

Zie antwoord op vraag 5.

Vraag 66

Is bij de ontkoppeling van de AOW rekening gehouden met effecten op de opbouw van aanvullende pensioenen? Zo niet, kan het CPB deze effecten in kaart brengen?

Antwoord op vraag 66

Er wordt geen aanvullend pensioen opgebouwd over een deel van het inkomen tot een bepaald bedrag (de franchise), de hoogte van dit bedrag is gerelateerd aan de AOW-uitkering. Het niet verwerken van de incidentele verhoging van het wettelijk minimumloon in de AOW-uitkering heeft daarom geen effect op de opbouw van aanvullende pensioenen.

Vraag 67

Kan het CPB een overzicht geven van de vijf meest koopkrachtverslechterende maatregelen uit het coalitieakkoord?

Antwoord op vraag 67

De mediane koopkracht van alle huishoudens gaat er het meest op achteruit als gevolg van de volgende maatregelen:

- Het percentage waarmee de arbeidskorting afbouwt bij een hoger inkomen (vanaf een inkomen van 37.000 euro) wordt verhoogd naar 6,4%.
- Stijging van de zorgpremies als gevolg van intensiveringen in de Zvw.
- Het verlagen van de aanvangsgrens van het toptarief in box 1 met 741 euro.
- Het verhogen van de eerste schijftarief in de belastingen van 37,03 naar 37,07%.
- Het verhogen van de eigen bijdrage in de huurtoeslag met 4 euro per maand.

De koopkracht van subgroepen in de boxplot wordt op verschillende manieren beïnvloed door de maatregelen in het coalitieakkoord, waardoor dit lijstje er per groep anders uit kan zien.

Vraag 68

Kan het CPB een overzicht geven van de vijf meest koopkrachtverbeterende maatregelen uit het coalitieakkoord?

Antwoord op vraag 68

De mediane koopkracht van alle huishoudens gaat er het meest op vooruit als gevolg van de volgende maatregelen:

- Het verhogen van de arbeidskorting op de eerste twee knikpunten met 384 euro en op de derde met 434 euro.
- Het verhogen van het wettelijk minimumloon, inclusief het introduceren van een wettelijk minimum gebaseerd op een uurloon en doorwerking in de gekoppelde minimumuitkeringen (zoals de bijstand, Wajong, de toeslagenwet en een deel van de WGA en WAO).
- Het verhogen van de lage ouderenkorting met 376 euro.
- Het verhogen van het heffingsvrij vermogen naar 84.500 euro.
- Het verhogen van de vergoeding voor kinderopvang naar 95%.

De koopkracht van subgroepen in de boxplot wordt op verschillende manieren beïnvloed door de maatregelen in het coalitieakkoord, waardoor dit lijstje er per groep anders uit kan zien.

Vraag 69

Welke aannames liggen ten grondslag aan de gehanteerde rente? Wat is de gehanteerde rente over de kabinetsperiode?

Antwoord op vraag 69

In het gehanteerde basispad uit de MEV 2022 wordt uitgegaan van een lange rente op staatsobligaties die oploopt van -0,3% in 2021 naar 0,1% in 2025.⁷

Vraag 70

Kan het CPB de financiële gevolgen in kaart brengen van een rentestijging van 1 procent, 2 procent, 3 procent, 4 procent en 5 procent voor de koopkracht, saldo en staatsschuld?

Antwoord op vraag 70

Een hogere rente dan is opgenomen in het basispad heeft langs meerdere kanalen effecten op koopkracht, saldo en staatsschuld. Voor een zinvolle analyse van een hogere rente in een consistent macro-economisch beeld zouden ook de uitgangspunten van het internationale economische beeld ten aanzien van bijvoorbeeld prijzen en wereldhandel moeten worden herzien. Het CPB heeft geen berekening gemaakt waarin deze effecten voor de komende kabinetsperiode worden gekwantificeerd.

Het CPB gaat bij de schuldprojectie uit van een rente op staatsobligaties gebaseerd op de rentetermijnstructuur (RTS) met Ultimate Forward Rate (UFR). In de doorrekening van het coalitieakkoord bedraagt de nominale rente volgens deze RTS met UFR 0,5% in 2060 (stand 31 augustus 2021, zie Macro Economische Verkenning 2022). Het bij de MEV 2022 gepubliceerde achtergronddocument presenteert gevoeligheidsanalyses rondom de projectie van de staatsschuld.⁸ Uit geactualiseerde rentevarianten blijkt dat de schuldprojectie van het coalitieakkoord in 2060 zou uitkomen op ongeveer 125% bbp, 150% bbp en 210% bbp wanneer de overheidsrente zou stijgen naar respectievelijk 2%, 3% en 4,5%.

Merk op dat in deze varianten alleen de rente op overheidsschuld is verhoogd; verondersteld wordt dat alle overige rendementen, waaronder het rendement van pensioenfondsen en het rendement dat de overheid

⁷ Zie tabel A.1 in de MEV, <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Raming-Macro-Economische-Verkenning-MEV-2022.pdf>

⁸ Zie Van Tilburg en Kuijpers, 2021, Schuldprojectie 2060 met varianten, <https://www.cpb.nl/schuldprojectie-2060-met-varianten>

behaalt op haar financiële bezittingen, ongewijzigd blijven. Een generieke wijziging van de uniforme discontovoet heeft andere effecten voor de overheidsfinanciën op lange termijn.⁹

Vraag 71

Kunt u aangeven wat de inkomenseffecten zijn voor de verschillende groepen wanneer het systeem met een forfaitaire huur (normhuur) wordt ingevoerd?

Antwoord op vraag 71

Een indicatie van inkomenseffecten bij de overgang naar huurtoeslag op basis van een forfaitaire huur wordt gegeven in fiche 23 uit hoofdstuk 5 van de 'Eindrapportage Alternatieven voor het toeslagenstelsel'.¹⁰ De precieze effecten zijn sterk afhankelijk van de vormgeving van de huurtoeslag op basis van genormeerde huur. Het fiche geeft aan dat bij invoering ineens voor 51% van de huishoudens met huurtoeslag een positief inkomenseffect zou optreden van gemiddeld 64 euro per maand, terwijl voor 49% van de huishoudens een negatief inkomenseffect optreedt van gemiddeld 38 euro per maand. De spreiding in de inkomenseffecten is groot vanwege de grote spreiding in feitelijke huren. Deze effecten treden op als huishoudens verder niets wijzigen. Huishoudens kunnen in de loop van de tijd verhuizen om de negatieve impact te beperken. Op termijn zijn de effecten daarom kleiner. Voorwaarde is wel dat er voldoende bij het inkomen passende woningen beschikbaar zijn.

Vraag 72

Indien de niet-gehonoreerde maatregelen wel genomen worden, wat zou het effect op de hoogte van de staatsschuld zijn? In hoeverre is het dan verwachte staatsschuld-/BNP-percentages van 92 procent dan wel 75 procent in 2060 nog reëel?

Antwoord op vraag 72

Bij een aantal ombuigingen in de zorg ontbreken, zonder verdere uitwerking, de randvoorwaarden om de geplande besparing te realiseren. Enkele maatregelen die gericht zijn op beperking van de stijgende zorguitgaven zijn in de doorrekening niet (volledig) gehonoreerd, omdat ze onvoldoende zijn uitgewerkt. Dat wil niet zeggen dat deze ombuigingen niet mogelijk zijn, maar wel dat het CPB verwacht dat nadere maatregelen nodig zijn om de beoogde besparing te realiseren.

Het CPB kan zonder de nadere uitwerking, randvoorwaarden en/of nadere maatregelen niet analyseren (of inschatten) hoe groot de ombuiging zou zijn, en daarmee wat de gevolgen voor de projectie van de staatsschuld zouden zijn. Hiervoor ontbreekt op dit moment relevante informatie. Het inboeken en doorrekenen van ongespecificeerde ombuigingen verhoudt zich slecht tot het wezen van een onafhankelijke doorrekening.

Vraag 73

Op basis van welke aannames volgt het CPB de inflatiecijfers van 2022 en 2023 van DNB? Kan het CPB de gehanteerde inflatiecijfers voor over de gehele kabinetsperiode weergeven?

Antwoord op vraag 73

De DNB inflatieraming is alleen overgenomen in de koopkrachtberekening voor de jaren 2022 en 2023. Voor de daarop volgende jaren is in het basispad gebruik gemaakt van de MEV inflatieraming met een inflatie van 1,8% voor 2024 en 2025. Onderbouwing van de DNB inflatieraming voor de jaren 2022 en 2023 is te vinden in

⁹ Zie CPB, 2019, Zorgen om Morgen, <https://www.cpb.nl/zorgen-om-morgen>

¹⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/12/14/ob-beleidsopties-h5-voor-alternatieven-voor-het-toeslagenstelsel>

de Economische Ontwikkelingen en Vooruitzichten publicatie van DNB van december 2021.¹¹ De overweging om het basispad op dit punt aan te passen, is dat het beleid van het demissionaire kabinet gericht op lastenverlichting in 2022 nadrukkelijk gekoppeld is aan de gestegen inflatie. Het is daarom onlogisch om in het koopkrachtbeeld de genomen maatregelen wel mee te nemen, maar de hogere inflatie niet. Bij het CEP in maart wordt door het CPB een nieuwe inflatieraming gepubliceerd voor de gehele kabinetsperiode.

Vraag 74

Kan het CPB de financiële gevolgen in kaart brengen voor de koopkracht indien de inflatiecijfers op het niveau van december 2021 blijven (CBS: 5,7 procent).

Antwoord op vraag 74

Zie antwoord op vraag 1.

Vraag 75

Kan het CPB verklaren welke lastenverzwaringen in het basispad zitten die uiteindelijk leiden tot een lastenverzwaring van 9,5 miljard in 2025? Kan het CPB per maatregel uit het basispad een uitsplitsing maken naar gezinnen, bedrijven en buitenland?

Antwoord op vraag 75

In het basispad nemen de beleidsmatige lasten met 9,5 mld euro toe, voornamelijk door de stijging van de zorgpremies. Ook nemen de lasten toe door de afbouw van aftrekposten en coronasteun in de inkomensheffing. De beleidsmatige lasten voor bedrijven worden verzwwaard door met name het aflopen van de tijdelijke verlaging van de Awf-premie, de versobering van de verliesverrekening en de aanscherping van de earningsstrippingmaatregel in de vennootschapsbelasting. Een tabeluitsplitsing naar de grootste belastingposten is te vinden in tabel 2.12 van de actualisatie van de MLT 2022-2025 uit november 2020: <https://www.cpb.nl/actualisatie-middellangetermijnverkenning-2022-2025-november-2020>. Sinds die actualisatie en tot aan de raming bij Prinsjesdag 2021 zijn de zorgpremies voor gezinnen gestegen met 0,8 mld euro. Voor bedrijven is in die periode de structurele lastenverlichting door de reservering in het kader van de baangerelateerde investeringskorting (BIK) vervangen door een tijdelijke verlaging van de Awf-premie. Sinds de raming van Prinsjesdag is het beleid aangevuld met nadere besluitvorming van het demissionaire kabinet, terug te vinden in tabel 3.3 en paragraaf 5.2 van de analyse van het coalitieakkoord.

Vraag 76

Het CPB stelt dat als gevolg van het coalitieakkoord de beleidsmatige lastenontwikkeling (BLO) niet wijzigt, terwijl het kabinet uitgaat van een BLO van -1,7 miljard euro in 2025; hoe is dit verschil te verklaren?

Antwoord op vraag 76

Dit verschil in de beleidsmatige lastenontwikkeling is vrijwel geheel te verklaren door een verschil in de raming van de zorgpremies. Het CPB raamt in de analyse hogere Zwv-uitgaven dan het kabinet. De benodigde dekking van deze uitgaven via nominale- en inkomensafhankelijke premies is daarom eveneens hoger. Andere verschillen zijn beperkt en hebben te maken met een afwijkende model- of gedragsinzicht of een verschillende toerekening aan coalitieakkoord dan wel basispad.

Vraag 77

Op basis van welke aannames komt het CPB tot een BBP-groei van 2 procent (basispad)? Wat zijn de gevolgen voor de overheidsfinanciën als deze BBP-groei met 1 procentpunt of 2 procentpunt daalt?

¹¹ <https://www.dnb.nl/publicaties/publicaties-dnb/eov/economische-ontwikkelingen-en-vooruitzichten-dnb-december-2021/>

Antwoord op vraag 77

De bbp-groei in het basispad voor deze doorrekening is dat van Prinsjesdag 2021, aangevuld met de besluitvorming sindsdien door het demissionaire kabinet. In de Macro-Economische Verkenning wordt toegelicht hoe de bbp-groei tot stand is gekomen. De bbp-groei in de MEV van september 2021 is gemiddeld 1,9% per jaar in de kabinetsperiode.¹² In het basispad van de doorrekening is de bbp-groei gemiddeld 2% per jaar, dat is 0,1%-punt hoger dan het MEV-cijfer vanwege het effect van de besluitvorming sindsdien.

Het is vanwege twee redenen niet mogelijk om de gevolgen van een lagere bbp-groei op de overheidsfinanciën te berekenen. Ten eerste is het voor de overheidsfinanciën van belang om te weten waar de daling in bbp-groei vandaan komt, omdat de diverse bestedingscategorieën verschillend doorwerken op de overheidsfinanciën. Wanneer dit bijvoorbeeld door een dalende uitvoergroei komt, heeft dat een ander effect op belastinginkomsten dan een dalende consumptiegroei. Ten tweede werkt een lagere bbp-groei door op andere economische grootheden, bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt en lonen en prijzen. Die zijn ook bepalend voor de uiteindelijke stand van de overheidsfinanciën.

Vraag 78

Heeft het CPB bij de doorrekening van de schijftarieven (verlagen grens/aanpassen tarief) in box 1 rekening gehouden met de indirecte doorwerking op diverse (gemaximeerde) fiscale aftrekposten, zoals bijvoorbeeld de hypotheekrenteaftrek? Zo niet, waarom niet?

Antwoord op vraag 78

Bij de doorrekening heeft het CPB rekening gehouden met de doorwerking op fiscale aftrekposten.

Vraag 79

Kan het CPB iets zeggen over de financiële effectiviteit van het Klimaat- respectievelijk Stikstoffonds?

Antwoord op vraag 79

Op dit moment is de invulling van de fondsen niet concreet uitgewerkt. De budgettaire en economische doorwerking is daarom gebaseerd op aannames en daarmee onzeker. Dat geldt ook voor de financiële effectiviteit of kostenefficiëntie.

Vraag 80

Kan het CPB de financiële gevolgen voor de koopkracht en de overheidsschuld in kaart brengen indien de investeringen (structureel dan wel incidenteel) in het Klimaat- respectievelijk Stikstoffonds geen doorgang vinden?

Antwoord op vraag 80

Wanneer substantiële middelen uit het Klimaat- respectievelijk Stikstoffonds geen doorgang vinden, zal dit leiden tot lagere overheidsuitgaven. Bij de doorwerking naar het EMU-saldo en de EMU-schuld moet rekening gehouden worden met doorwerkingseffecten, waardoor de uiteindelijke impact kleiner of groter kan zijn dan het initiële bedrag. De impact op koopkracht is niet eenduidig. Het koopkrachtbeeld kan wijzigen wanneer de inflatie- of loonontwikkeling anders uitvalt. Een dergelijke berekening heeft het CPB niet gemaakt.

Vraag 81

Kan het CPB in kaart brengen wat de financiële gevolgen zijn voor de overheidsuitgaven en op de socialezekerheidsuitgaven indien het migratiesaldo met stappen van 10 procent wordt teruggebracht?

¹² Zie tabel A.1 in de MEV, <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Raming-Macro-Economische-Verkenning-MEV-2022.pdf>

Antwoord op vraag 81

Zonder ten minste een concrete invulling van de manier waarop het terugdringen van het migratiesaldo wordt bereikt, zijn de financiële gevolgen niet in kaart te brengen. Ook met een dergelijke invulling is het inschatten van de gevolgen complex.

Vraag 82

Kunt u per type huishouden aangeven hoeveel ze qua koopkracht erop vooruit/achteruitgaan in euro's als gevolg van het coalitieakkoord en t.o.v. het basispad?

Antwoord op vraag 82

Het CPB berekent geen koopkrachtontwikkeling in euro's.

Vraag 83

Zitten de energiekosten, zoals opslag duurzame energie (ODE) in de koopkrachtplaatjes? Zo ja, op welke wijze?

Antwoord op vraag 83

Veranderingen in de energiebelastingen lopen mee via de inflatie en hebben op die manier invloed op de koopkrachtplaatjes. Bijvoorbeeld: een hogere opslag duurzame energie- en klimaattransitie (ODE) zorgt voor een hogere inflatie en daarmee voor een lagere koopkrachtontwikkeling.

Vraag 84

Welke begrotingsregels, zoals vermeld in de Startnota, worden door dit kabinet verbroken?

Antwoord op vraag 84

De begrotingsregels zoals vermeld in de startnota richten zich op de efficiënte allocatie van middelen, de beheersing van de overheidsfinanciën (inkomsten en uitgavenkaders) en de macro-economische stabilisatie. Er is de CPB-analyse geen onderzoek gedaan of de publieke middelen efficiënt worden ingezet. De uitgavenkaders worden door de politiek vastgesteld. Of de door het CPB geraamde uitgaven en inkomsten de gestelde uitgaven- en inkomstenkaders overschrijden kan het CPB pas vaststellen bij het maken van nieuwe korte en middellangetermijnramingen. In maart zal een nieuwe raming worden gepubliceerd. Bij de macro-economische stabilisatie kan worden opgemerkt dat het coalitieakkoord voorziet in extra intensiveringen bij een krappe arbeidsmarkt.

Vraag 85

Hoeveel bedraagt de overheidsschuld in 2021, 2025 en 2060 in miljarden?

Antwoord op vraag 85

De overheidsschuld bedraagt respectievelijk 488 en 532 mld euro (prijsbasis 2021) in 2021 en 2025. De projectie van de staatsschuld komt in 2060 uit op 1345 mld (prijsbasis 2021). In een variant volgt het CPB voor de incidentele uitgaven het coalitieakkoord. Dan komt de staatsschuld uit op 1100 mld euro in 2060. Overigens is ook het bruto binnenlands product waar het CPB mee rekent voor dat jaar hoger dan dat in 2021.

Vraag 86

Is het CPB van mening dat de overheidsschuld van Rutte IV houdbaar is?

Antwoord op vraag 86

De financiële houdbaarheid van de overheidsschuld wordt niet door het CPB beoordeeld. Wel analyseert het CPB de *intergenerationele* houdbaarheid. Hierbij is de vraag of verschillende generaties, inclusief de toekomstige, in dezelfde mate van collectieve regelingen kunnen profiteren bij een even hoge effectieve belasting- en

premedruk. Het negatieve houdbaarheidssaldo (inclusief beleidspakket van het coalitieakkoord -4,3% bbp) laat zien dat er geen sprake is van intergenerationele houdbaarheid: gelijk profijt in de toekomst vergt een hogere lastendruk of verminderde uitgaven. Daarbij valt op te merken dat ook in het basispad al sprake is van een negatief houdbaarheidssaldo (-1,6% bbp). Tegenover de hogere lasten staan overigens ook baten, omdat de effecten van intensivering in bijvoorbeeld onderwijs, klimaat en milieu deels terechtkomen bij toekomstige generaties.

Vraag 87

Kunt u analyseren op welk van de door het CPB doorgerekende verkiezingsprogramma's van VVD, D66, CDA en ChristenUnie (Keuzes in Kaart - KiK) het coalitieakkoord uiteindelijk het meest lijkt?

Antwoord op vraag 87

Zie het antwoord op vraag 101 voor een vergelijking van de overheidsuitgaven en de beleidsmatige lasten van alle doorgerekende verkiezingsprogramma's en het coalitieakkoord.

Vraag 88

Welke inflatiemaatstaf wordt door het CPB toegepast? Hoe verschilt deze van het CBS?

Antwoord op vraag 88

Het CPB publiceert de jaarmutatatie van de Europese Harmonized Index of Consumer Prices (HICP). Daarnaast wordt voor de koopkrachtberekeningen de jaarmutatatie van de Nederlandse Consumentenprijsindex (CPI) gebruikt. Het verschil tussen de indicatoren is de samenstelling van het pakket goederen en diensten waarop de indices gebaseerd zijn. Beide indicatoren zijn conform de CBS definitie.

Vraag 89

Kunt u aangeven wat de effecten zijn op EMU-saldo (2025) en staatsschuld (2025 en 2060) als de vermogensbelasting voor miljonairs (6,8 miljard euro) wel zou worden doorgevoerd [GL_262, Keuzes in Kaart]?

Antwoord op vraag 89

De maatregel is een ex-ante lastenverzwaring van 6,5 mld euro in 2025 en 6,7 mld structureel. Bij deze individuele maatregel is geen macro-economische doorwerking berekend. Daarom is het effect op het EMU-saldo en de EMU-schuld niet te geven.

Vraag 90

Hoe realistisch is het dat de inflatie in 2022 3 procent zal bedragen, mede gelet op het gegeven dat de transportprijzen niet willen dalen, de olieprijs naar verwachting zullen stijgen en de energietransitie volgens de ECB de inflatie langdurig hoog kan houden?

Antwoord op vraag 90

Bij de CEP in maart zal het CPB een nieuwe inflatieraming publiceren waarin de meest recente ontwikkelingen worden verwerkt. Onderbouwing van de DNB inflatieraming die is gebruikt voor de koopkrachtberekening voor de jaren 2022 en 2023 is te vinden in de Economische Ontwikkelingen en Vooruitzichten publicatie van DNB van december 2021.¹³

¹³ <https://www.dnb.nl/publicaties/publicaties-dnb/eov/economische-ontwikkelingen-en-vooruitzichten-dnb-december-2021/>

Vraag 91

Welke maatregelen zijn (deels) niet gehonoreerd door het CPB omdat ze niet haalbaar en/of nog niet voldoende zijn uitgewerkt?

Antwoord op vraag 91

Enkele maatregelen zijn niet gehonoreerd, dit betreft

- Versterking toetsing basispakket Zvw op effectiviteit
- Normatieve elementen in tariefstelling
- Scheiden wonen en Zorg
- Extra beleidsmaatregelen besparing jeugdzorg

Zie tabel 2.1 van de CPB-notitie voor een toelichting. Daarnaast is het “Zorgakkoord in combinatie met macrobeheersingsinstrument (MBI)” (CA_298) gedeeltelijk gehonoreerd.

Andere maatregelen zijn gedeeltelijk gehonoreerd vanwege onderuitputting. Het betreft

- Ontsluiting nieuwe woningen (gedeeltelijk gehonoreerd voor 2022-2025)
- Defensie (gedeeltelijk gehonoreerd voor 2022-2025)

Zie tabel 2.2 van de CPB-notitie voor een toelichting.

Vraag 92

Welke incidentele uitgaven heeft het CPB als structurele uitgaven meegenomen?

Antwoord op vraag 92

De volgende tabel geeft een overzicht van de uitgaven waarvan in de analyse het bedrag van 2025 als structureel is overgenomen, terwijl ze in de aanlevering een nihil of afwijkend structureel bedrag hadden. In de variant (zie tabel 1.10 van de CPB-notitie) zijn onderstaande maatregelen incidenteel geboekt.

nr	Titel
375	Subsidies opschaling nieuwe energietechnologieën, uitbreiding energie-infrastructuur en CO2-reductie grote uitstoters
208	Ontsluiting nieuwe woningen
220	Taakstellende intensivering gericht op onderzoek en wetenschap
264	Intensivering organisaties uitvoering en dienstverlening
373	Intensivering nationaal isolatieprogramma
207_b	Infrastructuurprojecten van Nationaal Groeifonds naar Mobiliteitsfonds (structureel)
374	Intensivering verduurzaming maatschappelijk vastgoed
214	Intensivering regiodeals
242_a	Uitvoeringskosten klimaat en planbureaus (loonkosten en materiële uitgaven)
242_b	Uitvoeringskosten klimaat en planbureaus (subsidies)
242_c	Uitvoeringskosten klimaat en planbureaus (overheidsinvesteringen)
371	Subsidie ontwikkeling kernenergie
393_a	Verhoging Gemeente- en Provinciefonds: intensivering openbaar bestuur
238	Volkshuisvestingfonds
370	Subsidie ombouw gascentrales
372	Subsidie hybride warmtepompen
393_b	Verhoging Gemeente- en Provinciefonds: intensivering Wmo
230	Taakstellende intensivering gericht op Leven Lang Ontwikkelen
237	Bouwen van extra woningen

287	Taakstellende intensivering onderzoek en aanpak van Alzheimer, obesitas en kanker
314	Woon-zorg combinaties en stimulering langer thuis wonen
260	Asielketen hogere instroom COA
265	Uitvoeringskosten Belastingdienst
393_c	Verhoging Gemeente- en Provinciefonds: intensivering jeugdzorg
286	Preventieakkoord
273	Intensivering Openbaar Ministerie en Zittende Macht
212	Veiligheid rijks N-wegen
380	Subsidie verduurzaming industriegebouwen
312	Versterking palliatieve zorg
299	Versterking organisatiegraad basiszorg
284	Intensivering voor vermindering eenzaamheid
261	Asielketen hogere instroom IND
255	Intensivering digitale vaardigheden
377	Subsidies recyclinginitiatieven
378	Subsidie gebruik recyclelaar in bouwmaterialen
262	Asielketen hogere instroom NIDOS
224_b	Loslaten koppeling gewerkte uren kinderopvangtoeslag
224_c	Inkomensafhankelijke vergoeding kinderopvang (gedragseffect)
224_a	Inkomensafhankelijke vergoeding kinderopvang (prijsseffect)

Vraag 93

Kunt u het verschil verklaren tussen de waarde van het structureel EMU-saldo waar het CPB van uitgaat (3,1 procent) en de waarde waar het kabinet van uitgaat (1,75 procent)?

Antwoord op vraag 93

Het structurele EMU-saldo in de CPB-doorrekening en het onderliggend saldo uit het coalitieakkoord van -1,75 %bbp zijn verschillende begrippen en kunnen daarom niet vergeleken worden. Het saldo uit het coalitieakkoord gaat over de maatregelen die door de coalitie als structureel worden gezien, het is ons niet bekend hoe deze maatstaf berekend is. In de CPB- doorrekening is het structurele EMU-saldo in 2025 -3,1% bbp.¹⁴ Dit structurele EMU-saldo conform de EU-systematiek wordt berekend op basis van het feitelijke EMU-saldo in de kabinetsperiode, waarbij er gecorrigeerd wordt voor tijdelijke effecten van het beleidspakket op de economische groei. Voor het feitelijke EMU-saldo in de kabinetsperiode is het niet relevant of maatregelen als structureel of incidenteel geïnterpreteerd worden.

Vraag 94

Het CPB gaat uit van een inflatie van 3 procent (conform DNB) in 2022 en 2023 en daarna van 1,8 procent; hoe zien de koopkrachtplaatsjes eruit als de inflatie 1 procent respectievelijk 2 procent hoger uitvalt?

Antwoord op vraag 94

Zie antwoord op vraag 1.

Vraag 95

Hoe is de energierekening (inclusief ODE, belastingen en BTW) in de koopkracht meegenomen?

¹⁴ Zie tabel 1.6, <http://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Notitie-Analyse-economische-en-budgettaire-effecten-coalitieakkoord.pdf>

Antwoord op vraag 95

Zie antwoord op vraag 83.

Vraag 96

Zijn de gestegen huizenprijzen in de inflatie meegenomen? Zo nee, hoe hoog zou de inflatie dan zijn?

Antwoord op vraag 96

Conform de CBS definitie van de Harmonized Index of Consumer Prices (HICP) en de Consumentenprijsindex (CPI) zijn huizenprijzen geen onderdeel van het pakket goederen en diensten waarop de indices gebaseerd zijn. De samenstelling van de CPI en HICP wordt toegelicht in deze CBS publicatie toegelicht:

<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/aanvullende-onderzoeksbeschrijvingen/ecoicop-classificatie>.

Vraag 97

Is het niet honoreren van zorgbesparingen van invloed op de zorgpremie en dus op de koopkracht? Zo ja, hoe dan?

Antwoord op vraag 97

De invloed van het niet honoreren van zorgbesparingen op zorgpremie en koopkracht is beperkt omdat deze voornamelijk neerslaan buiten de kabinetsperiode. In dat geval heeft de maatregel geen invloed op de zorgpremies in de komende 4 jaar en dus ook niet op de koopkracht. De voornaamste uitzondering hierop is het niet volledig honoreren van het zorgakkoord (CA_298). Het effect van het niet honoreren op de zorgpremie en koopkracht is niet separaat in kaart gebracht.

Vraag 98

Het CPB gaat nu uit van een rente van 0 procent; hoe ziet het EMU-saldo en de EMU-schuld eruit als deze rente 1 procent, 2 procent of 3 procent wordt in de nabije toekomst?

Antwoord op vraag 98

Zie antwoord op vraag 70.

Vraag 99

Welke zaken heeft het CPB doorgerekend tijdens de afgelopen negen maanden voor de (in)formatie? Kunt u alle memo's en doorrekeningen van de formatie aan de Kamer doen toekomen?

Antwoord op vraag 99

Zie het antwoord op vraag 140.

Vraag 100

Wanneer heeft de coalitie een eerste concept gezien van de doorrekening?

Antwoord op vraag 100

De coalitiepartijen hebben geen voorinzage gehad in de doorrekening. De notitie is één uur voor publicatie aangeboden aan de Minister-President, zodat deze kon worden doorgeleid naar de Tweede Kamer. Op datzelfde moment is de notitie onder embargo verzonden aan de ministeries van Algemene Zaken, Financiën, Economische Zaken en Klimaat en Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Vraag 101

Kun u een overzicht geven van de netto intensiveringen (uitgavenkant en lastenkant) van alle doorgerkende verkiezingsprogramma's en die in een tabel vergelijken met het coalitieakkoord?

Antwoord op vraag 101

De tabellen hieronder geven de effecten van de beleidspakketten op de overheidsuitgaven en de beleidsmatige lasten in mld euro en prijzen 2021.

	coalitie- akkoord	VVD	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	SGP	DENK	50PLUS
<i>uitgavenverandering 2022-2025 in mld euro (beleidspakket)</i>											
Overheidsuitgaven											
Sociale zekerheid	4,6	0,1	1,2	-8,1	7,6	11,7	6,1	6,7	-0,8	7,5	7,2
Zorg	0,6	0,0	1,4	-0,2	4,6	14,6	6,1	-0,1	0,0	8,3	4,9
Openbaar bestuur	2,5	0,1	0,3	1,8	0,4	0,3	2,5	-0,1	-0,2	0,6	0,4
Onderwijs	4,9	0,1	1,3	7,4	8,4	4,2	8,0	4,5	0,0	3,9	0,7
Overdrachten aan bedrijven	1,5	-0,3	0,4	2,4	-0,1	-1,8	-0,5	-0,7	-0,5	-1,2	0,0
Internationale samenwerking	0,6	-1,6	0,1	1,8	2,0	1,7	1,7	1,0	0,1	0,0	-0,8
Veiligheid	1,6	1,0	0,9	0,8	0,8	1,2	0,8	1,2	0,2	0,3	0,3
Bereikbaarheid	1,8	1,1	1,0	1,7	2,4	-0,5	4,5	1,7	0,1	-0,8	0,1
Defensie	2,9	3,0	1,5	0,5	-1,3	-1,5	0,4	1,0	1,5	-7,2	0,4
Klimaat en milieu	5,4	0,3	0,3	1,9	4,3	6,9	1,8	0,7	0,1	0,0	0,0
Overig	-0,4	-0,3	0,0	0,6	0,2	1,2	2,0	0,2	-0,5	0,7	0,5
Totale overheidsuitgaven	26,1	3,6	8,4	10,6	29,2	38,0	33,3	16,1	0,0	12,3	13,8

	coalitie- akkoord	VVD	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	SGP	DENK	50PLUS
<i>lastenverandering 2022-2025 in mld euro (beleidspakket)</i>											
Beleidsmatige lastenontwikkeling											
... waarvan gezinnen	-1,4	-9,5	-5,7	-24,3	0,2	-3,2	-14,7	-1,9	-2,0	-2,9	-0,2
... waarvan bedrijven	1,3	1,8	3,6	13,6	10,9	22,1	39,8	9,6	1,5	15,1	5,5
... waarvan buitenland	0,2	0,5	0,4	1,3	1,4	1,4	1,4	1,6	0,5	0,3	0,1
... waarvan inkomen en arbeid	-0,6	-11,3	-5,4	-32,0	-20,4	-1,7	-6,1	-7,0	-3,3	-0,8	-1,4
... waarvan vermogen en winst	-0,1	3,6	2,7	15,3	23,5	17,7	22,4	8,0	-0,4	13,9	2,8
... waarvan klimaat en milieu	-0,1	-0,1	-0,2	6,4	5,6	3,9	8,1	5,3	2,5	1,7	2,1
... waarvan overig	0,8	0,6	1,1	1,0	3,7	0,3	2,0	3,0	1,3	-2,2	1,9

Vraag 102

Hoe hoog is het tekort en de staatsschuld als de rente 2 procent hoger is dan geraamd?

Antwoord op vraag 102

Zie antwoord op vraag 70.

Vraag 103

Vindt u het verantwoord om geen geld te reserveren voor corona?

Antwoord op vraag 103

Het CPB heeft niet geanalyseerd of voorgenomen uitgaven (of het ontbreken daarvan) verantwoord zijn.

Vraag 104

Hoe ziet de koopkrachtontwikkeling eruit als in plaats van de DNB-inflatieramingen de inflatieramingen van de Macro Economische Verkenning (MEV) worden genomen?

Antwoord op vraag 104

Zie antwoord op vraag 1.

Vraag 105

Wat is het gemiddelde inverdieneffect waar het CPB op uitkomt en waar heeft de coalitie mee gerekend, gelet op het feit dat de macro-economische doorwerking van de maatregelen volgens het CPB kleiner is dan in het coalitieakkoord is verondersteld?

Antwoord op vraag 105

Het uiteindelijke EMU-saldo in 2025 is 2% bbp lager dan dat in het basispad, het initiële effect van het beleidspakket op het EMU-saldo is -2.7% bbp. Het doorwerkingseffect is daarmee 30%. Dat is lager dan het percentage van 42% waar de coalitie mee gerekend heeft.

Vraag 106

Kan het gemiddelde inverdieneffect worden gegeven van elk van de laatst doorgerekende verkiezingsprogramma's? Kan het CPB deze van hoog naar laag presenteren?

Antwoord op vraag 106

Het doorwerkingspercentage van een beleidspakket hangt af van de grootte van de initiële impuls op het EMU-saldo en de doorwerking daarvan op de economie. Het is belangrijk te benadrukken dat de hoogte van het doorwerkingseffect sterk afhangt van de samenstelling van het beleidspakket. Daarnaast wordt het doorwerkingspercentage bepaald voor specifiek het jaar 2025, waardoor dit percentage sterk afhangt van de timing van maatregelen. In onderstaande tabel wordt het initiële effect, het doorwerkingseffect en het doorwerkingspercentage van de doorrekening van de verkiezingsprogramma's weergegeven. Voor partijen waarvoor die eerste nagenoeg 0 is, zoals de SGP, of voor partijen waarvoor het initiële effect en het doorwerkingseffect beide positief of negatief zijn, zoals DENK, is een berekening van het doorwerkingspercentage niet informatief.

<i>Partij</i>	<i>Initiële effect beleidspakket</i>	<i>Doorwerkingseffect beleidspakket</i>	<i>Doorwerkings- percentage*</i>
SGP**	0,0 %bbp	0,1 %bbp	233%
PvdA	-0,7 %bbp	0,8 %bbp	108%
ChristenUnie	-0,8 %bbp	0,7 %bbp	93%
DENK**	0,2 %bbp	0,2 %bbp	92%
50PLUS	-0,9 %bbp	0,8 %bbp	83%
SP	-2,0 %bbp	1,2 %bbp	62%
D66	-2,1 %bbp	1,2 %bbp	57%
GroenLinks	-1,9 %bbp	1,1 %bbp	56%

VVD	-1,2 %bbp	0,5 %bbp	48%
CDA	-1,1 %bbp	0,5 %bbp	45%

* op basis van onderliggende bedragen

** Voor deze partij is het berekende doorwerkingspercentage niet informatief.

Zie tabellen 2.6, 3.6, 4.6, 5.6, 6.6, 7.6, 8.6, 9.6, 10.6 en 11.6 in Kik 2022-2025.¹⁵

Vraag 107

Klopt het dat het coalitieakkoord is doorgerekend met het nieuwe macromodel van het CPB (Saffier 3.0), terwijl verkiezingsprogramma's nog zijn doorgerekend met het voorgaande model (2.1)? En klopt het dat de doorwerkingseffecten in model 3.0 minder zijn dan in 2.1? Wat is het verschil en wat is het effect daarvan op het ex-post EMU-saldo en -schuld in 2025?

Antwoord op vraag 107

Het coalitieakkoord is doorgerekend met het vernieuwde Saffier 3.0 dat in december 2021 in gebruik is genomen. De verkiezingsprogramma's zijn begin 2021 doorgerekend met Saffier 2.1.

Het vernieuwde Saffier¹⁶ sluit aan op recente economische ontwikkelingen. Het model is herschat op recente kwartaaldata. De macro-economische verbanden zijn hetzelfde gebleven, maar de sterkte van de verbanden is in lichte mate veranderd. Zo reageren de lonen tegenwoordig niet meer zo sterk op de werkloosheid als vroeger. Daarnaast reageren investeringen en werkgelegenheid minder sterk op veranderingen in de productie. Deze zwakkere effecten zijn verwerkt in Saffier 3.0. Als gevolg hiervan zijn de doorwerkingseffecten van beleid op bijvoorbeeld het EMU-saldo over het algemeen ook trager.

Het doorwerkingseffect van een beleidspakket hangt echter zeer sterk af van de samenstelling van het pakket, zie ook het antwoord op vraag 106. Bij de verkiezingsprogramma's waren er partijen die net als het coalitieakkoord veel intensiverden bij de overheid, maar daarnaast ook een grote lastenverlichting bij huishoudens combineerden met lastenverzwaringen bij het bedrijfsleven. Die combinatie zorgde voor een groot doorwerkingseffect van enkele verkiezingsprogramma's.

Vraag 108

Hoe ziet de economische ontwikkeling eruit in de periode tussen 2026 en 2035, nu vooral in die periode een groot deel van de fondsen besteed zal gaan worden?

Antwoord op vraag 108

Het CPB heeft de economische effecten van het coalitieakkoord doorgerekend tot en met 2025. Er is dus geen inschatting gemaakt van de economische effecten na de kabinetsperiode. Ook maken deze jaren geen deel uit van het basispad uit de middellangetermijnverkenning gepubliceerd in de Macro-economische Verkenning 2022.

Vraag 109

Waarom heeft het CPB ervoor gekozen om de infographic onder de staatsschuld 2060 buiten de lijnen door te trekken? Aangezien de schaal op de x-as ontbreekt, had het CPB er toch ook voor kunnen kiezen de grafieken wel passend te maken, door de blauwe grafiek in te korten waardoor de verhoudingen tussen de twee grafieken nog steeds kloppen? Klopt het dat het CPB hiermee voor een suggestieve weergave kiest die de onafhankelijke rol van het CPB ondermijnt?

¹⁵ <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/Keuzes-in-Kaart-2022-2025.pdf>

¹⁶ Zie <https://www.cpb.nl/het-macromodel-van-het-cpb-saffier-3-0>

Antwoord op vraag 109

De schaal van de grafiek overheidsschuld in 2060 is gelijk aan de schaal van de grafiek erboven (overheidsschuld 2025), zodat deze in verhouding staan en goed te vergelijken zijn. Bij het verkleinen van de schaal valt het verschil tussen het basispad en het totaaleffect in 2025 weg. Het in de kantlijn lopen van de staaf 2060 is daardoor een gevolg van de schaal gebruikt voor de figuur voor 2025 en maakt gebruik van de bestaande uitlooptermogelijkheid in de marge van de pagina die het CPB vaker inzet¹⁷. De schaal, de figuur en de begeleidende tekst beperken zich tot het laten zien van de omvang van de verandering van het schuldniveau en doen geen expliciete of impliciete uitspraken over de wenselijkheid daarvan.

Vraag 110

Kan het CPB een voorbeeld noemen waarbij een grootte met een percentage van boven de 90 procent, buiten de lijnen van de pagina is doorgetrokken? Klopt het dat dit voor het eerst is dat het CPB deze presentatiewijze kiest? Vind het CPB dit passend bij de onafhankelijke rol die het CPB heeft?

Antwoord op vraag 110

Zie antwoord op vraag 109.

Vraag 111

Waarom heeft het CPB ervoor gekozen om wel de 92 procent staatschuld op te nemen in een infographic, op basis van eigen aannames over structurele uitgaven, en niet de 75 procent staatschuld op basis van de beleidsvoornemens van de coalitie om bepaalde investeringen niet structureel te doen? Vind het CPB dit een eerlijke weergave van de feiten?

Antwoord op vraag 111

Het CPB legt de focus in de infographic op pagina 5 op resultaten van de hoofdanalyse. De 75% bbp staatschuld is een resultaat van een variant, die overigens wel in het persbericht wordt benoemd. In de infographic op pagina 23 is de uitkomst voor de variant ook opgenomen.

Vraag 112

Het CPB geeft aan dat wanneer de in het coalitieakkoord als incidenteel aangemerkte uitgaven inderdaad tijdelijk blijken te zijn, de structurele uitgaven minder toenemen; krijgt het coalitieakkoord dezelfde behandeling als de verkiezingsprogramma's?

Antwoord op vraag 112

Het CPB heeft aangenomen dat beleid dat niet naar de aard incidenteel is, structureel wordt gefinancierd. Dat is dezelfde aanname die is gehanteerd bij de analyse van de verkiezingsprogramma's. De behandeling van het coalitieakkoord en de verkiezingsprogramma's zijn daarmee hetzelfde. Daarnaast heeft het CPB bij de analyse van het coalitieakkoord ook een alternatieve aanname in beeld gebracht. Die extra variant is bedoeld om inzicht te geven in de budgettaire effecten van de in het coalitieakkoord gemaakte aanname.

Vraag 113

Hoe ontwikkelen de zorguitgaven zich ten opzichte van het basispad in de periode na 2025?

Antwoord op vraag 113

Ten opzichte van het basispad buigt het coalitieakkoord structureel 0,4 mld euro om op de zorguitgaven. In de periode na 2025 stijgen de zorguitgaven dus iets minder hard dan in het basispad.

¹⁷ Zie bijvoorbeeld de infographic bij Verkenning Middellangetermijn 2022-2025, pagina 2
<https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Middellangetermijnverkenning-MLT-2022-2025-nov2019.pdf>

De structurele ombuiging op de zorguitgaven van 0,4 mld euro is kleiner dan beoogd in het coalitieakkoord. Bij een aantal ombuigingen in de zorg ontbreken namelijk, zonder verdere uitwerking, de randvoorwaarden om de geplande besparing te realiseren. Enkele maatregelen die gericht zijn op beperking van de stijgende zorguitgaven zijn in de doorrekening niet (volledig) gehonoreerd, omdat ze onvoldoende zijn uitgewerkt. Dat wil niet zeggen dat deze ombuigingen niet mogelijk zijn, maar wel dat het CPB verwacht dat nadere maatregelen nodig zijn om de beoogde besparing te realiseren.

Vraag 114

Kunt u de 2,2 miljard euro waarmee de collectieve Wlz-uitgaven volgens de doorrekening worden verlaagd, uitsplitsen in maatregelen die hieraan bijdragen en het budgettaire belang ervan?

Antwoord op vraag 114

Er wordt, door maatregelen CA_390 (1,2 mld euro), CA_290 (0,03 mld euro), CA_302 (0,1 mld euro) en CA_303 (0,1 mld euro), in totaal 3,1 mld euro omgebogen in de Wlz. Tegenover deze ombuiging staat een intensivering van 0,9 mld euro. Deze bestaat uit maatregelen CA_305 (0,8 mld euro), CA_312 (0,04 mld euro) en CA_314 (0,1 mld euro). Per saldo resulteert dit in een ombuiging van 2,15 (afgerond 2,2) mld euro.

Vraag 115

In hoeverre wordt er in de doorrekening reeds rekening gehouden met een beperking van de zorguitgaven?

Antwoord op vraag 115

In het basispad van de doorrekening (De Macro Economische Verkenning 2022) is een ombuiging vanwege de bestuurlijke akkoorden in de Zvw opgenomen in 2022. Verder bevat de doorrekening de ombuigingen uit het coalitieakkoord zoals opgenomen in paragraaf 4 van de notitie "Analyse coalitieakkoord 2022-2025".

Vraag 116

Wat veroorzaakt de lagere arbeidsinkomensquote?

Antwoord op vraag 116

De verandering in de arbeidsinkomensquote wordt bepaald door de verandering in de loonvoet, de producentenprijs en de verandering in de arbeidsproductiviteit. De loonvoet en de producentenprijs nemen beide toe ten opzichte van het basispad. De arbeidsproductiviteit bij bedrijven neemt toe, omdat de productie sterker stijgt dan de werkgelegenheid. Dit komt door een verandering van relatieve prijzen: de lonen stijgen terwijl de kapitaalkosten dalen. De toename van de arbeidsproductiviteit en de producentenprijs domineren het effect van de hogere loonvoet, waardoor de arbeidsinkomensquote lager is dan in het basispad.

Vraag 117

Wat zijn de budgettaire gevolgen, de gevolgen voor de koopkrachtontwikkeling en de gevolgen voor de inkomensongelijkheid wanneer het wettelijk minimumloon naar 14 euro verhoogd zou worden?

Antwoord op vraag 117

Dit is afhankelijk van de specifieke koppelingen die in stand worden gehouden dan wel worden losgelaten bij de betreffende incidentele verhoging. Er zijn geen varianten hiervan doorgerekend. Een indicatie van de effecten is te vinden in Keuzes in Kaart (<https://www.cpb.nl/keuzes-in-kaart-2022-2025>). Een verhoging van het wettelijk minimumloon naar 14 euro, met instandhouding van alle koppelingen, is een intensivering van 14,1 mld euro in 2025. De wml-verhoging is door het CPB meegenomen als integraal onderdeel van een maatregelenpakket. Interactie-effecten tussen de verschillende maatregelen in het pakket zorgen er bovendien voor dat het in beeld brengen van het geïsoleerde effect van een enkele maatregel op de Gini-coëfficiënt niet informatief is.

Vraag 118

Wat zijn de budgettaire gevolgen, de gevolgen voor de koopkrachtontwikkeling en de gevolgen voor de inkomensongelijkheid wanneer het wettelijk minimumloon naar 12 euro verhoogd zou worden?

Antwoord op vraag 118

Dit is afhankelijk van de specifieke koppelingen die in stand worden gehouden dan wel worden losgelaten bij de betreffende incidentele verhoging. Er zijn geen varianten hiervan doorgerekend. In het coalitieakkoord is het wettelijk minimumuurloon 12,44 euro in 2025. De totale verhoging in 2025 is 86 eurocent. Het verhogen van het wettelijk minimumloon naar 12 euro in 2025 zou daarom de budgettaire gevolgen grofweg halveren. Een wml-verhoging wordt door het CPB meegenomen als integraal onderdeel van een maatregelenpakket. Interactie-effecten tussen de verschillende maatregelen in het pakket zorgen er bovendien voor dat het in beeld brengen van het geïsoleerde effect van een enkele maatregel op de Gini-coëfficiënt niet informatief is.

Vraag 119

Zijn de effecten van mogelijke eerdere indexatie dankzij de Wet toekomst pensioenen (WTP) meegenomen in de verwachte koopkrachtontwikkeling van gepensioneerden? Zo nee, is er een (globaal) beeld te geven van de gevolgen die dit zou hebben op de koopkrachtontwikkeling van gepensioneerden?

Antwoord op vraag 119

Het nieuwe beleid van de verlaagde indexatiegrens voor pensioenfondsen (zie de Algemene Maatregel van Bestuur¹⁸ die tot 21 januari 2022 open is voor consultatie) is niet meegenomen, omdat het nog onvoldoende duidelijk is in hoeverre pensioenfondsen van deze mogelijkheid gebruik zullen maken. Met de verlaagde indexatiegrens mogen pensioenfondsen vanaf een beleidsdekkingsgraad van 105% de pensioenen indexeren, wat de koopkracht van gepensioneerden met een aanvullend pensioen positief kan beïnvloeden.

Vraag 120

Waarom wijkt het koopkrachtbeeld op de volgende punten af van de medianentabel in de budgettaire bijlage van het coalitieakkoord: het effect van het pakket voor het 2e, 3e en 4e inkomenskintiel en de koopkrachtverbetering van werkenden ten opzichte van uitkeringsgerechtigden?

Antwoord op vraag 120

Het verschil tussen de koopkrachtberekening in de budgettaire bijlage van het coalitieakkoord en die van het CPB heeft voornamelijk te maken met de macrodoorwerking van het pakket en een verschil in zorgpremies. Het CPB heeft bijvoorbeeld berekend wat de invloed van het coalitieakkoord op de lonen en inflatie is. Dat zorgt voor een verandering van de koopkrachtontwikkeling en daarmee voor een verschil met de koopkrachtberekening in de budgettaire bijlage van het coalitieakkoord. Ook heeft het CPB een andere inschatting van de ontwikkeling van de Zvw-kosten gemaakt, wat zorgt voor een verschil in nominale zorgpremies en Inkomensafhankelijke bijdrage (IAB).

Vraag 121

In hoeverre betreft de hogere inflatie in 2023 een jaar-op-jaar-effect door het aflopen van de verlaging van de energiebelasting en de verlaging van het collegegeld in 2022?

¹⁸ <https://www.internetconsultatie.nl/wijzigingbesluitfinancieeltoetsingskaderpensioenfondsen>

Antwoord op vraag 121

In de koopkrachtberekening voor 2022 en 2023 is gebruik gemaakt van de DNB inflatie raming gepubliceerd in de Economische Ontwikkelingen en Vooruitzichten van DNB - december 2021.¹⁹ In deze publicatie wordt vermeld dat het terugdraaien van de tijdelijke verlagingen van de energiebelasting en het collegegeld een opwaarts effect op de inflatie in 2023 heeft van 1,1 procentpunt.

Vraag 122

Hoe hoog is de verwachte schuld in 2060 en hoeveel miljard moet er in 2060 bezuinigd worden om de overheidsschuld op 60 procent BBP te krijgen?

Antwoord op vraag 122

De projectie van de staatsschuld komt in 2060 uit op 1345 mld euro (prijsbasis 2021). Dit is ongeveer 465 mld euro hoger dan wanneer de schuldprojectie in 2060 60% bbp zou bedragen. Het CPB heeft niet berekend welke ombuiging of lastenverzwaring nodig is om in 2060 op 60% bbp uit te komen.

Vraag 123

Wat zou de staatsschuld in 2060 zijn als het CPB uitgaat van 75,3 procent staatsschuld in 2060 op basis van de aanname dat een aantal investeringen tijdelijk van aard zijn, waarbij de voorgenomen ombuigingen van 2,9 miljard op de zorg (pagina 24-25) wel worden meegenomen (die het CPB in de huidige doorrekening niet heeft meegenomen)? Klopt het dat de staatsschuld dan fors lager uitkomt? In welke bandbreedte valt de schuld dan? Kan het CPB hier een nieuwe run voor draaien? Indien het CPB het argument kiest dat dit niet kan worden doorgerekend binnen het huidige model, welke inschatting kan het CPB dan geven?

Antwoord op vraag 123

Zie antwoord op vraag 72.

Vraag 124

Hoe hoog is de staatsschuld als alle maatregelen op het gebied van zorg wel worden meegerekend?

Antwoord op vraag 124

Zie antwoord op vraag 72.

Vraag 125

Hoe groot is het verwachte effect van de extra overheidsuitgaven op de inflatie?

Antwoord op vraag 125

Het effect van het beleidspakket op de geharmoniseerde consumentenprijsindex is gemiddeld 0,2%-punt per jaar.²⁰ Hier vallen opwaartse effecten van het beleidspakket, vanwege een hogere bezettingsgraad en hogere lonen, deels weg tegen een neerwaarts effect van lagere kapitaalkosten.

Vraag 126

Waarom stelt u dat de looptijd van het Stikstoffonds (tot 2035) overeenkomt met de reductiedoelstelling (die naar voren is gehaald, naar 2030)? Dit loopt dan toch niet gelijk? Verwacht u dat het doel voor 2030 gehaald wordt met het voorgestelde tempo van uitgaven?

¹⁹ <https://www.dnb.nl/publicaties/publicaties-dnb/eov/economische-ontwikkelingen-en-vooruitzichten-dnb-december-2021/>

²⁰ Zie tabel 1.5, <http://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Notitie-Analyse-economische-en-budgettaire-effecten-coalitieakkoord.pdf>

Antwoord op vraag 126

De reductiedoelstelling is geformuleerd voor 2030 en valt daarmee binnen de looptijd van het Stikstoffonds. Omdat de invulling van het fonds niet concreet is uitgewerkt, valt niet aan te geven wanneer het doel naar verwachting behaald zal worden.

Vraag 127

Voor het fonds gericht op vermindering van stikstofuitstoot geldt volgens het CPB dat de looptijd van het fonds overeenkomt met de reductiedoelstelling. Voor het klimaatfonds geldt volgens het CPB echter dat de middelen zijn voorzien tot 2030, maar dat wel verdergaande doelstellingen voor 2040 en 2050 zijn geformuleerd. Erkent het CPB dat er ook klimaatdoelstellingen voor 2030 en 2035 in het coalitieakkoord zijn opgenomen? En erkent het CPB dat sommige investeringen vanuit het klimaatfonds ook kunnen bijdragen aan de doelstelling in 2035? Waarom worden – in tegenstelling tot het Stikstoffonds – deze investeringen dan toch structureel verondersteld?

Antwoord op vraag 127

In het coalitieakkoord staan – anders dan bij de vermindering van stikstofuitstoot – voor de CO₂-uitstootreductie streefcijfers vermeld voor na de looptijd van het fonds (zie pag. 6). De invulling van het klimaatfonds is momenteel nog onvoldoende concreet uitgewerkt om te kunnen beoordelen in welke jaren dit fonds een bijdrage levert aan deze doelstellingen. Wel is het duidelijk dat het probleem van klimaatverandering niet al in 2030 of 2035 is verholpen, zoals ook blijkt uit de streefcijfers voor 2040 en 2050. Om deze reden heeft het CPB de klimaatuitgaven als structureel verondersteld in de doorrekening.

Vraag 128

Kunt u in kwalitatieve termen aangeven welke verwachting er is over het gevolg van de hogere inflatie op de loonontwikkeling, gezien het feit dat deze niet is verwerkt in het macro-economische beeld en er ook geen rekening is gehouden met doorverwerking van de hogere prijzen op bijvoorbeeld de loonontwikkeling?

Antwoord op vraag 128

De relatie tussen inflatie en de loonontwikkeling is niet eenduidig, zeker niet voor een specifiek jaar, daarom is deze vraag niet in algemene zin te beantwoorden. Bij het CEP in maart komt het CPB met een nieuwe raming van de inflatie en de loonontwikkelingen.

Vraag 129

Hoe slaan de extra uitgaven voor de kinderopvang (CA_224_a en CA_224_c) neer over de verschillende inkomensgroepen?

Antwoord op vraag 129

Een deel van het budgettaire effect wordt veroorzaakt door het verhogen van de vergoeding per uur kinderopvang. Hogere inkomensgroepen profiteren hier het meest van, omdat de huidige kinderopvangtoeslag inkomensafhankelijk is. Bij een bruto-inkomen tot circa 25.000 euro is de vergoeding momenteel 96%. Bij twee keer modaal krijgen huishoudens 67% vergoed. Dit bouwt verder af tot een inkomen van zo'n 130.000 euro, waar men 33 procent vergoed krijgt. In het nieuwe stelsel krijgt iedereen 95% vergoed, wat betekent dat de laagste inkomens er zelf iets op achteruit gaan, en hoge inkomens er het meest op vooruitgaan.

De lagere prijs die huishoudens zelf moeten betalen zorgt voor een stijging van het aantal afgenomen uren kinderopvang. Een deel van het totale budgettaire effect van deze maatregel hangt samen met dit gedragseffect. Van dit deel is niet in te schatten hoe dat over de inkomensgroepen verdeeld is. Daarom kunnen we geen berekening maken hoe het totale budgettaire effect precies verdeeld is over de inkomensgroepen.

Vraag 130

Waarom is aangenomen dat de loongerelateerde uitkeringen (WW, ZW, WIA) de koppeling niet volgen? Leidt het koppelen hiervan tot een ander budgettair beslag?

Antwoord op vraag 130

Voor de koppeling van verschillende uitkeringen aan het wettelijk minimumloon is het coalitieakkoord gevolgd. Daarin is opgenomen dat de incidentele verhoging van het wettelijk minimumloon niet doorwerkt in de loongerelateerde uitkeringen. Wel koppelen leidt tot een hoger budgettair beslag voor de overheid. Op basis van Kansrijk minimumloonbeleid²¹ kan, met enige voorzichtigheid, geschat worden dat koppeling van de WIA bij een verhoging van het wettelijk minimumloon met 7,5% zou leiden tot extra uitgaven van ca. 0,7 mld euro (bedrag geschaald, geen rekening gehouden met gewijzigde omstandigheden sindsdien). De extra uitgaven aan de ZW en WW zouden op dezelfde manier uitkomen op ca. 0,3 mld euro.

Vraag 131

Waarom neemt het CPB aan dat er een eigen bijdrage van 150 euro per diagnose-behandelcombinatie (DBC) wordt ingevoerd, terwijl dit niet in het coalitieakkoord staat? Leidt dit verschil tot het hogere budgettaire beslag ten opzichte van de budgettaire bijlage van het coalitieakkoord?

Antwoord op vraag 131

Het CPB heeft voor deze maatregel nadere toelichting gevraagd aan het ministerie van Financiën en het antwoord gekregen dat de maatregel een eigen bijdrage van 150 euro per diagnose-behandelcombinatie betreft. De maatregel die is doorgerekend is daarmee exact gelijk aan die in het coalitieakkoord. Het budgettaire verschil heeft een andere oorzaak, zie hiervoor het antwoord op vraag 50.

Vraag 132

In welk jaar is de dubbele algemene heffingskorting in het referentieminimumloon volledig afgebouwd?

Antwoord op vraag 132

Bij consistent doortrekken van het tempo van het ingezette beleid is de dubbele algemene heffingskorting in het referentieminimumloon in het jaar 2030 volledig afgebouwd.

Vraag 133

Waarom wordt de investering in de ontsluiting van nieuwe woningen anders toegepast dan in het coalitieakkoord, terwijl middelen uit de woningbouwimpuls snel inzetbaar bleken de afgelopen jaren en middelen voor de aanleg van de vroegere Vinex-wijken ook niet structureel op de Rijksbegroting staan?

Antwoord op vraag 133

Bij de ontsluiting van nieuwe woningen gaat het om de aanleg en uitbreiding van infrastructuur. De middelen zijn niet snel inzetbaar omdat voor de aanleg en uitbreiding procedures doorlopen moeten worden. In vergelijking met eerdere bestedingsimpuls komt daar nu ook nog de schaarste aan grondstoffen en arbeidskrachten bij (zie paragraaf 4.2 van <https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2021-reflectie-leefomgevingsthemas-coalitieakkoord-4884-2.pdf>). De investeringen in de ontsluiting van nieuwe woningen worden daarnaast structureel geboekt omdat de maatregel niet naar de aard incidenteel is. Dat voor de eerdere Vinex-wijken ook middelen nodig waren illustreert dat.

²¹ Zie <https://www.cpb.nl/kansrijk-arbeidsmarktbeleid-update-minimumloonbeleid>

Vraag 134

Waar is de aangenomen verdeling van de investeringen in Defensie op gebaseerd?

Antwoord op vraag 134

Omdat geen informatie beschikbaar was over de concrete invulling van de investeringen, heeft het CPB een verdeelsleutel gehanteerd op basis van een inventarisatie van de doelen die in de budgettaire bijlage van het coalitieakkoord bij deze intensiveringen werden vermeld. Een gedeelte van het budget (0,5 mld) is expliciet voor verbetering van de arbeidsvoorwaarden. Andere doelen die genoemd worden zijn: gevechtsondersteuning, inzetvoorraden, digitalisering, innovatie en nieuwe (cyber)capaciteiten en wapensystemen, wegwerken van achterstanden bij vastgoed, IT, instandhouding en onderhoud van materieel. Uitgaven aan wapensystemen, IT, vastgoed en voorraden worden geboekt als investeringen terwijl ook componenten als innovatie en gevechtsondersteuning een grote investeringscomponent hebben. Daarom is gekozen voor een verdeelsleutel waarbij 75% van deze uitgaven (exclusief budget verbetering arbeidsvoorwaarden) wordt toegerekend aan investeringen.

Vraag 135

De inverdieneffecten in het coalitieakkoord zijn op 42 procent verondersteld; wat is het inverdieneffect waar het CPB op uitkomt?

Antwoord op vraag 135

Zie het antwoord op vraag 105.

Vraag 136

Kan er inzage gegeven worden in de marginale druk van box 1, zowel in 2025 als in het jaar waarin alle fiscale maatregelen volledig zijn verwerkt?

Antwoord op vraag 136

In onderstaande tabel is de marginale druk van de gezamenlijke fiscale regelingen in box 1 weergegeven voor vijf verschillende inkomensgroepen in 2025. Merk op dat toeslagen in deze berekening niet zijn meegenomen. Zie antwoord op vraag 29 voor de totale marginale druk in 2025. Het CPB heeft niet berekend wat de marginale druk is in de situatie waarin alle fiscale maatregelen volledig zijn verwerkt.

Inkomensgroepen	Marginale druk box 1
< 100% WML	12,0%
100-150% WML	36,6%
150-200% WML	45,6%
200-300% WML	48,8%
>300% WML	54,6%

(WML = Wettelijk minimumloon, 26.291 euro)

Vraag 137

Zijn de parameters voor de verlaging van de arbeidskorting een-op-een overgenomen uit het coalitieakkoord of zijn hier aannames voor gedaan?

Antwoord op vraag 137

Het CPB heeft in de doorrekening dezelfde veranderingen in de arbeidskorting meegenomen als gebruikt voor de koopkrachtberekening in de financiële bijlage van het coalitieakkoord.

Vraag 138

Waar is de fasering bij de aanpassingen in de eerste schijf energiebelasting (EB) op gebaseerd? Waarom is deze maatregel bijvoorbeeld structureel in 2030 in plaats van 2028?

Antwoord op vraag 138

De fasering van de maatregelen is in beginsel gebaseerd op hoe deze door het kabinet is aangeleverd bij het CPB. Voor de kabinetsperiode volgt het CPB de tariefsverhoging zoals voorgesteld door het kabinet. Voor de periode na 2025 heeft het CPB een consistent pad voor de tariefsverhoging verondersteld, waardoor de structurele wijziging met 5,23 cent pas in 2030 wordt bereikt.

Vraag 139

Hoe kan de aanscherping van de CO₂-belasting tot 0 euro extra inkomsten leiden?

Antwoord op vraag 139

De wijzigingen in de CO₂-heffing voor de industrie via dispensatierechten en het tariefpad dienen nader uitgewerkt te worden en de gevolgen zijn sterk onzeker. De budgettaire effecten zullen naast de maatvoering afhangen van het overige industrie- en klimaatbeleid, zoals subsidieregelingen of normeringen. Op basis van de huidige systematiek en de bestaande ruimte voor de industrie acht het CPB het plausibel dat de gestelde doelreductie van 4 Mton te accommoderen is zonder budgettaire opbrengst. Naar waarschijnlijkheid zal een dergelijke maatregel wel leiden tot niet-EMU-relevante lasten, zoals investeringen in emissiereductie. Het berekenen van dergelijke niet-EMU-relevante lasten vraagt om nadere analyses, vaak in samenwerking met het Planbureau voor de Leefomgeving. Voor dergelijke analyses bood de doorlooptijd van de doorrekening geen gelegenheid.

Vraag 140

Heeft het CPB eerder advies gegeven, een tentatieve doorrekening gemaakt of is het CPB op andere wijze betrokken geweest bij de informatie en de formatie? Zo ja, kunt u dan een gedetailleerde beschrijving geven van de betrokkenheid?

Antwoord op vraag 140

Het CPB heeft geen berekeningen gemaakt ten behoeve van de (in)formatie. CPB-directeur Pieter Hasekamp is op 25 mei, 30 juni en 26 oktober door de informateur(s) uitgenodigd. De inbreng en presentaties die bij die gelegenheden zijn gegeven zijn te vinden op de website van het CPB.²²

²² <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Notitie-Economische-aandachtspunten-kabinetsformatie.pdf>, <http://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/Presentatie-formatietafel-30-6-2021%20%281%29.pdf> en <http://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Presentatie-Formatietafel-26-oktober-2021.pdf>.